

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor Pedagogika volného času

(kombinace):

**SYSTÉM VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT
V DĚTSKÝCH DOMOVECH V ČR
THE SYSTEM OF THE FREE-TIME ACTIVITIES IN
THE CZECH CHILDREN'S HOME**

Bakalářská práce: 09-FP-KPP-45

Autor:
Lucie Brádlová

Podpis:

Adresa:
Horní Lánov 26,
543 41

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Píša

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
79	18	4	16	12	2

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Lucie Brádlová

adresa: Horní Lánov 26,543 41

studijní obor (kombinace): Pedagogika volného času

Název BP: **Systém volnočasových aktivit v dětských domovech v ČR**

Název BP v angličtině: **The system of the free-time activities in the Czech children's homes**

Vedoucí práce: Vladimír Píša, PhDr

Konzultant:

Termín odevzdání: květen 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP:	SYSTÉM VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT V DĚTSKÝCH DOMOVECH V ČR
Vedoucí práce:	Vladimír Piša, PhDr
Cíl:	Analyzovat systém volnočasových aktivit obecně na základě platné legislativy v oblasti ústavní péče a konkrétně porovnání dvou dětských domovů, jejich práce s dětmi a s volným časem. Zjistit možnosti dětských domovů při tvorbě koncepcí aktivního trávení volného času dětí. Zaměřit se na problémy realizace těchto aktivit v závislosti na pedagogických i ekonomických podmínkách. Navrhnout systémové kroky k zlepšení systému volnočasových aktivit a konkrétní opatření či programy v této oblasti.
Požadavky:	Provést rešerši dostupné literatury a základních legislativních, programových a dalších dokumentů týkajících volnočasových aktivit v dětských domovech u nás a pro srovnání orientačně i v zahraničí. Podle možností zúčastnit se přímé práce s dětmi při volnočasových aktivitách ve vybraných dětských domovech, například při víkendových aktivitách.
Metody:	Detailní poznání a pozorování dvou dětských domovů, spolupráce s vychovateli a s vedením. Řízené rozhovory se zaměstnanci dětských domovů, případně s experty a odborníky v této oblasti. Dotazníky vlastní konstrukce zaměřené na zaměstnance i obyvatele dětských domovů.
Literatura:	FONTANA, D. <i>Psychologie ve školní praxi</i> : příručka pro učitele. 2. vyd. Praha : Portál, 2006. 384 s. ISBN 80-7178-626-8. HELUS, Z. <i>Sociální psychologie pro pedagogy</i> . 1. vyd. Praha : Grada, 2006. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3. MATOUŠEK, O. A KOL. <i>Práce s rizikovou mládeží</i> . 1.vyd. Praha : Portál, 1996. 87s. ISBN 80-7178-064-2. MATOUŠEK, O. Kolektiv. <i>Metody a řízení sociální práce</i> . 2. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2003. 380s. ISBN 978-80-7367-502-8. PÁVKOVÁ, J. <i>Pedagogika volného času</i> : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. 3. vyd. Praha : Portál, 2005. 232 s. ISBN 80-7178-569-5 ŘÍČAN, P. <i>Cesta životem</i> : vývojová psychologie. 2. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2004. 390 s. ISBN 80-7367-124-7. ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J. <i>Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy</i> . 1. vyd. Praha : SPN, 1988. 215s.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 9.12.2010

Lucie Brádllová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Vladimíru Pišovi, za ochotné vedení, trpělivost, cenné rady a podporu, které mi poskytl při zpracování této práce.

Děkuji dětskému domovu Dolní Lánov a dětskému domovu Vrchlabí, za ochotu spolupracovat a poskytnutí důležitých informací pro napsání bakalářské práce.

Děkuji vychovateli Borisi Ševčíkovi z dětského domova Dolní Lánov a paní vychovatelce z Vrchlabí, za jejich vřelé jednání.

V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu a trpělivost při studiu.

Anotace

Bakalářská práce analyzuje systém volnočasových aktivit dětí umístěných v dětských domovech v České republice. Byly vybrány dva dětské domovy, které prošly rozbořem obsahu a funkcí jejich nabízených zájmových činností. Teoretická část rozebírá základní pojmy a platné legislativy vztahující se k tématu práce. Praktická část je založena na výzkumu a návrhů zlepšení zájmových činností u zkoumaných dětských domovů.

Klíčová slova: Dětský domov

Zájmové činnosti

Zájmové kroužky

Rodinná skupina

Vychovatel

Volný čas

Annotation

The bachelor's thesis analyses a system for monitoring children's leisure time activities in orphanages in the Czech Republic. Two orphanages were chosen, that passed content and function analysis of their leisure activity offers. The theoretical part explains basic concepts and applicable laws relating to the subject. The practical part is based on research and gives suggestions for improving leisure activities in the surveyed orphanages.

Keywords: Orphanage

Leisure activities

Hobby group

Family group

Tutor

Free time

Annotation

Die Bachelorarbeit analysiert das System der freizeitlichen Aktivitäten der Kinder aus den Kinderheimen in der Tschechischen Republik. Es wurden zwei Kinderheime ausgewählt, an den eine Inhalts- und Funktionsanalyse ihrer angebotenen Interessentätigkeiten durchgeführt wurde. Der theoretische Teil bewertet die Begriffe und die gültige Legislative, die sich auf das Arbeitsthema beziehen. Der praktische Teil beruht in der Forschung und der Verbesserungsvorschläge der Interessentätigkeiten bei den geprüften Kinderheimen.

Schlüsselwörter: Kinderheim,

Interessentätigkeiten

Interessenzirkel

Familiengruppe

Erzieher

Freizeit

Obsah

1 ÚVOD	11
2 TEORETICKÁ ČÁST	12
2.1 Dětské domovy	12
2. 1. 1 Historie dětských domovů	12
2. 1. 2 Současný zákony vztahující se k dětským domovům v ČR.....	15
2. 1. 3 Dětské domovy v České republice.....	17
2. 2 Průřez pedagogikou volného času.....	19
2. 2. 1 Historie.....	19
2. 2. 2 Pedagogika volného času v dnešní podobě.....	22
2. 2. 3 Předpoklady pro plnění práce vychovatele	26
3. PRAKTICKÁ ČÁST	30
3. 1 Dětský domov a školní jídelna, Vrchlabí, Žižkov 497	30
3. 1. 1 Úvod.....	30
3. 1. 2 Historie dětského domova ve Vrchlabí.....	30
3. 1. 3 Charakteristika a struktura zařízení	30
3. 1. 4 Rodinné skupiny a pedagogický personál.....	31
3. 1. 5 Práce s klíčovými kompetencemi podle DD ve Vrchlabí.....	32
3. 1. 6 Zájmové činnosti.....	35
3. 1. 7 Osobní rozbor dětského domova	44
3. 2 Dětský domov Dolní Lánov, základní škola a školní jídelna	46
3. 2. 1 Úvod.....	46

3. 2. 2 Historie dětského domova Dolní Lánov	46
3. 2. 3 Charakteristika a struktura zařízení	46
3. 2. 4 Rodinné skupiny a pedagogický personál.....	47
3. 2. 5 Zájmové kroužky a činnost	48
3. 2. 6 Osobní rozbor DD.....	59
3. 3 Vyhodnocení dotazníků.....	61
3. 4 Návrhy na zlepšení situace ve zkoumaných dětských domovech.....	73
3. 4. 1 DD Vrchlabí.....	73
3. 4. 2 DD Dolní Lánov	74
4 ZÁVĚR	75
5 POUŽITÁ LITERATURA	76
6 PŘÍLOHY.....	78

1 ÚVOD

S ústavní a ochranou výchovou jsem se poprvé seznámila na střední škole, která byla zaměřena na sociální péči a pečovatelskou činnost. Dětské domovy byly v nabídce povinné praxe, ale bohužel díky velkému zájmu ze strany studentů, bylo skoro nemožné nastoupit do dětských domovů na praxi. Osobně jsem toužila již delší dobu dostat se tohoto typu zařízení a seznámit se s tím, jak funguje. Zajímalo mě, jaké děti se zde mohou ocitnout a jak se vyrovnávají se životem ve skupině ostatních, kteří jsou také bez rodičů. Proto jsem využila možnosti v rámci praxe na mém studijním oboru Pedagogiky volného času a zvolila jsem si právě dětský domov. V průběhu 10 měsíců jsem docházela do dětského domova v Dolním Lánově. Má práce spočívala ve vedení dětí k samostatnosti, v pomoci slabším žákům s přípravou na vyučování a byla jsem nápomocna vychovatelům při organizaci zájmových činností. Praxe v domově mě natolik oslovila, že dala vznik vytvoření této bakalářské práce. Cílem práce je zhodnotit současnou situaci volnočasových aktivit dvou vybraných domovů, uvést rozdíly mezi zkoumanými domovy a navrhnout zlepšení v oblasti poskytování zájmových činností. Oslovila jsem dětský domov Dolní Lánov a dětský domov ve Vrchlabí a v obou vyhověly velmi vřele mým podmínkám. Rozdíly ve srovnání byly předpokládány už zpočátku. Tyto rozdíly pramení převážně v tom, že dětský domov Dolní Lánov se nachází na malé vesnici, umístěné děti jsou převážně romské národnosti a vyskytují se zde i děti s lehkou mentální retardací. Dětský domov ve Vrchlabí se oproti tomu nachází kousek do centra města, umístěné děti jsou české národnosti a nevyskytuje se zde žádný druh postižení.

V teoretické části bakalářské práce věnuji pozornost historii a současně situaci dětských domovů v České republice. Obecně přibližuji souhrnné informace týkající se zařízení, které poskytují služby v oblasti volného času, druhy zájmových činností a personální požadavky na vychovatele v dětském domově.

Praktická část práce je směřována na podrobné rozebrání zkoumaných dětských domovů, popis jednotlivých zájmových činností s vlastním subjektivním komentářem, výsledky předložených dotazníků a jejich srovnání. V závěru práce přicházím s několika návrhy změn, které by se v dětských domovech mohly realizovat.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Dětské domovy

2. 1. 1 Historie dětských domovů

Při důkladném zkoumání nás historické kořeny dětských domovů (dále DD) zavedou až do období středověku, kdy byly nechtěné děti usmrcovány.

„Péče o odložené děti začala ve 4. století, kdy byl v Cařihradě zřízený útulek pro opuštěné děti. První nalezinec byl založen v Miláně roku 787. Papež Inocenc III. zřídil ve 12. století v Římě při nemocnici otáčecí kolo – „torno“, byla to schránka ve zdi kláštera, do které bylo možno vložit dítě a otočením dopravit dovnitř kláštera¹“. K podobným zařízením se naše dnešní společnost opět vrací tzv. Babyboxů. Po celé České republice je 41 zařízení rozmístěných podle krajů. Ke dni 31.7.2010 bylo zachráněno 38 dětí. (<http://www.artax.karlin.mff.cuni.cz>)

Ve středověku se vývoj ubíral dvěma směry. Umísťováním dětí do rodin a zřizováním ústavů. Péče o opuštěné děti příslušela zejména obcím, významný podíl připadal i na dobročinnost. (Vocilka M., 1999)

První sirotčinec byl založen v Hamburku v roce 1520. Další vznikaly podle jeho vzoru v Německu, v roce 1572 v Augšpurku a 1604 v Hamburku. V Anglii od poloviny minulého století se pro tyto ústavy používal název Home – domov, který nejlépe vystihoval, co děti, které z různých důvodů o svůj domov přišly, potřebují. (Vocilka M., 1999)

„V dějinách výchovy se setkáváme s pedagogy, kteří ve své vlastní praxi organizovali ústavy pro výchovu dětí, jež společnost zanedbávala a poškozovala. Nejvýraznějším příkladem těchto snah je Jan Jindřich Pestalozzi (1746 - 1827), který založil výchovný ústav v Neuhořu. Zavedl v ústavě i výrobní práce (zemědělské práce, předení, tkaní), z jehož výtěžku měl ústav krýt náklady na svou existenci. Za tehdejších výrobních podmínek však jeho pokus musel skončit nezdarem, nechtěl-li děti přetěžovat a nedostalo-li se mu dostatečné veřejné podpory. O mnoho let později v této činnosti pokračoval s osiřelými dětmi ve Stanzu, a po opětovném nezdaru zřídil vlastní ústav pro výchovu mládeže v Burgdorfu. V té době už intenzivně pracoval na didaktických a metodických otázkách

¹ VOCILKA, M. *Dětské domovy v České republice I.*. Praha: MŠMT, 1999. str. 19

elementárního vyučování, jejichž propracováním chtěl přispět k demokratizaci školství a zpřístupnění vzdělání i nejchudším vrstvám. I když vysoce oceňoval význam rodinné výchovy, přece nespatořoval ve výchovném ústavu pouze její náhražku v těch případech, kdy byla rozbita rodina: „Tak jako domácí život jednotlivých dětí má nejrozmanitější přednosti především pro srdečnost a nevinnost, má zase společný život mnoha dětí pohromadě přednosti pro rozvoj sil a pravdu skutečného života, což se v mnohých domácích poměrech může málo kdy uskutečnit. Výchovný ústav z otcovské myslí a působící na dětskou mysl, je jedním z prvních časových prostředků, kterých lidstvo potřebuje, aby bylo zmírněno ničení, které ve skutečnosti zasahuje domácí život, a aby byl v lidem znovu vytvořen chybějící smysl pro domov.“²

„Dětské domovy byly u nás budovány dávno před první světovou válkou. Měnila se však jejich organizační struktura, formy hmotného zajištění i obsah činnosti. Za prvního předchůdce dnešních dětských domovů můžeme pokládat dřívější sirotčince a útulky, které byly budovány na ryze charitativním základě již koncem 19. století. Jejich zakladatelé a vydržovatelé byli zpočátku filantropicky citící, hospodářsky dostatečně silní jedinci, zpravidla šlechtici nebo církve. Ústavy poskytovaly dětem nejnutnější zaopatření. Převládala náboženská výchova. Děti pracovaly ve prospěch ústavu, školní výuce nebyla věnována dostatečná péče.“³

Na přelomu století vstoupil mezi zakladatele zařízení veřejný prvek. Vznikaly sirotčince a útulky založené a vydržované obcemi nebo zařízení se širším spádovým územím podle předpisů o tzv. chudinské péči. (**Taxová J., 1967**)

Přes zemské ustanovení nařizující zemím, okresům a obcím tyto ústavy budovat, byl jejich počet naprosto nedostatečný a nestačil zaopatřit ani ty nejnutnější případy. (**Švancara Z., Buriánová J., 1988**)

„V období těsně před a po první světové válce se ujaly péče o tuto kategorii dětí okresní péče o mládež, poloveřejné instituce, které na spolkovém pokladě sdružovaly dobrovolné pracovníky k péči o mládež. Vznikaly postupně od roku 1908 jako dobrovolné spolky a byly v roce 1921 reorganizovány jako instituce poloveřejné.“

² TAXOVÁ, J. *Výchovné problémy dětských domovů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. str. 10

³ ŠVANCARA, Z; BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. str. 161

„Okresní péče o mládež začaly postupně a soustavně budovat síť okresních dětských domovů na pokrokovější základně, než byly staré sirotčince, což měl vyjadřovat také nový název - dětské domovy. Do roku 1948 byly vybudovány okresní dětské domovy.“⁴

„Dětské domovy v tomto období byly budovány jako malé ústavy rodinného typu pro 15-25 dětí, v nichž si pěstounka-správkyně měla počínat jako matka těchto dětí. Život v nich v podstatě odpovídal situaci velké rodiny. Stinnou stránkou zařízení byla nízká pedagogická kvalifikovanost personálu. Správkyní a současně vychovatelkou byla zpravidla tzv. pěstounka. Jen v několika málo dětských domovech byly dvě pěstounky. Pěstounky se na svoji funkci připravovaly pouze praktickou instruktáží.“⁵

Hospodaření bylo jen zčásti dotované státem, a tak byl provoz domova závislý na tom, kolik prostředků se podařilo získat různými dobročinnými akcemi, sbírkami a podniky. **(Švancara Z., Buriánová J., 1988)**

DD v tomto období zůstaly přes všechnu snahu okresní péče o mládež ústavy převážně zaopatřovacími a sociálními. Byly ve správě ministerstva sociální péče.

V roce 1952 byla pěstounská péče zrušena a stovky děti musely přejít do ústavní péče. V pozadí ústředních rozhodnutí stál naivní ideologický předpoklad, že za socialismu nebudou sociální problémy a že kolektivní výchova stvoří nového socialistického člověka. Velké, racionálně budované dětské domovy, neosobní, s velkými společenskými ložnicemi, jídelnami a hernami určenými pro věkově homogenní skupiny dětí, se paradoxně staly vhodným prostředím pro vznik psychické deprivace u dětí. **(Vocilka M., 1999)**

Podnět ke změnám dal až bratislavský kongres pediatriů v roce 1961, kde se poprvé přednášela teorie psychické deprivace u dětí z dětských domovů. **(Vocilka M., 1999)**

V roce 1964 byl vydán zákon o rodině. Postavil rodinu opět na první místo mezi výchovnými institucemi jako v jediné socialistické zemi. Opět bylo možné zavést adopci a pěstounskou péči,

⁴ ŠVANCARA, Z; BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. str.162

⁵ ŠVANCARA, Z; BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. str. 163

která byla dříve zrušena. Ale i samotné dětské domovy prováděly změny směrem k humanizaci, zlidštění a přiblížení k formám rodinné výchovy. (Vocilka M., 1999)

„Jednou z nejpodstatnějších změn ve vývoji dětských domovů přineslo vydání ideového záměru ministerstva školství ČSSR o koncepci dětských domovů v roce 1970, jehož postupná realizace byla umožněna vydáním organizačních směrnic pro dětské domovy, zvláštní výchovná a diagnostická zařízení., č. j. 30 374/71-201, z 28. 12. 1971.“⁶

Zavádění nové koncepce DD souviselo s podstatným zkvalitněním materiálních, sociálních i personálních podmínek, což se příznivě odrazilo ve výsledcích výchovně vzdělávací práce. Úpravy v organizaci těchto zařízení výrazně omezily časté a nežádoucí přesuny dětí a položily základy komplexní, systematické a všestranné péče o děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou. (Vocilka M., 1999)

V 90. letech se situace dětí v DD spíše zkomplikovala. Čekací doba žádosti o převzetí dítěte do pěstounské péče či osvojení dítěte se neúměrně prodloužila. (Vocilka M., 1999)

V současné době hledáme stále takový model, který by pomohl dítěti při zpětném navracení do běžné společnosti. Nelze proto jednostranně vyloučit ani ústavní, ani pěstounskou péči.

2. 1. 2 Současné zákony vztahující se k dětským domovům v ČR

Neodmyslitelnou součástí dnešní společnosti jsou bezesporu zákony, vyhlášky, směrnice a různá nařízení, podle kterých se společnost řídí, a ani DD nejsou výjimkou. Významný je zákon číslo 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních o preventivně výchovné péči a ve školských zařízeních o změně jiných zákonů. V něm nalezneme obecné a specifické charakteristiky, řízení a fungování DD v České republice. Zákon prošel novelizací a jeho úpravy se nacházejí v zákoně č. 383/2005 Sb.

Z celého zákona jsem v této kapitole vyzdvihla dva paragrafy. Dále pracuji ze zmíněným zákonem v kapitole Dětské domovy České republiky, kde shrnuji paragrafy do souvislého textu.

§1 uvádí úvodní ustanovení, účel a působnost školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Zde musí být zajištěno základní právo

⁶ ŠVANCARA, Z; BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. str. 164

každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Měly by být vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby jeho věku.

§ 2 uvádí typy zařízení:

a, diagnostický ústav

b, dětský domov

c, dětský domov se školou

d, výchovný ústav pro mládež

V paragrafu 2 nalezneme obecné podmínky fungování těchto zařízení.

Důležité pro tuto bakalářskou práci je v § 2 specifická část odstavce 9, kde se uvádí, že: Dětem uvedeným v odstavcích 3,4,5 a 7 mohou být podle rozhodnutí ředitele hrazeny:

a) potřeby pro využití volného času a rekreaci,

b) náklady na kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost,

c) náklady na soutěžní akce, rekreace,

d) náklady na dopravu k osobám odpovědným za výchovu.

Zákon č. 109/2002 Sb., je bezesporu základní stavební jednotkou pro fungování DD a všech zmíněných ústavních zařízení. Rozvádějí se zde témata: Práva a povinnosti dětí umístěných zařízení, práva a povinnosti ředitele zařízení, úhrada péče, kapesné, osobní dary a věcná pomoc, sankce a kontrola.

Navazující vyhláška č. 438/2006 uvádí vzorový vnitřní řád, organizační vstup do DD, organizace výchovně vzdělávacích činností – materiální podmínky, vnitřní podmínky atd. A odkazuje na další vyhlášky jako např. na vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu vzdělávání dětí a mladistvých či na vyhlášku č. 107/2005 Sb., o školním stravování.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnicích rozebírám v podkapitole vychovatel v dětském domově.

Dále bych uvedla vyhlášku č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy: jedná se o psychologické vyšetření, které musí podstoupit žadatel o práci v DD. Výsledky vyšetření (které provádí psycholog) odhalí psychologickou způsobilost vychovatele a umožňuje popřípadě vyhnout se nevhodným uchazečům. Vyšetření má platnost 7 let.

2. 1. 3 Dětské domovy v České republice

DD spadají do systému školských zařízení pro výkon ústavní péče. Zajišťují hmotnou, výchovnou a sociální péči dětem od 3let do 18 let, svobodným nezletilým matkám a mládeži do 26 let, kteří se stále připravují na své budoucí povolání. Děti pobývajících v DD jsou tělesně a duševně zdravé, bez vážnějších výchovných problémů, avšak dle vyhlášky č.334/2003 Sb. 2 se připouští přijetí dítě se zdravotním postižením s ohledem na druh a stupeň jeho postižení. DD může poskytovat péči i dětem, která nejsou občany České republiky a splňují podmínky stanovené zákonem. (**Zákon č. 109/2002 Sb.,**)

Přijetí dítěte do DD se realizuje na základě rozhodnutí soudu v oblasti ústavní a ochranné výchovy. Děti, které přicházejí do zařízení, jsou nejčastěji z rozpadlých rodin nebo z náhradní rodinné péče, kde se vyskytují sociálně patologické jevy a dítě je s nimi každodenním kontaktem. Jedná se o případy, kdy rodina nemohla pro dítě zajistit dostatečně podnětné prostředí pro rozvoj v oblasti výchovné, vzdělávací, sociální, ale i v oblasti osobnostního růstu. Praxe mi ukázala, že velké procento dětí přichází rovnou z kojeneckých ústavů. Opakem je malé procento dětí, které bychom mohli nazvat „sirotci“. V dnešní době se objevuje skutečnost, kdy jsou do DD umístěny děti z rodin, které nejsou schopny materiálně zabezpečit potřeby dítěte a rodina žije v ekonomicky nestálých podmínkách.

Od 1.10.2001 je zřizovatelem DD příslušný kraj. Provoz DD řídí ředitel/ka, zabezpečuje v plném rozsahu veškeré záležitosti domova, které se týkají provozní, ekonomické a personální oblasti. U výchovných pracovníků DD je vyžadováno mít vystudovaný obor speciální pedagogiku či sociální pedagogiku minimálně na bakalářské úrovni.

DD fungují v celoročním provozu, který může být dočasně omezen nebo přerušen z technických důvodů. Pro děti je zajištěna náhradní péče, kterou je povinen zajistit zřizovatel dětského domova.

V České republice je evidováno 132 DD. (<http://www.msmt.cz/>)

„Dětské domovy jsou koedukovaná zařízení. Děti navštěvují základní školu v místě dětského domova, starší děti eventuálně dojíždějí do učiliště či střední školy. Může se stát, že přes týden bydlí dítě na internátě nebo kolejích a do domova se vrací na víkend jako k rodině.“⁷

PhDr. M. Vocilka, CSc. ve své knize Dětské domy v České republice uvádí dva typy dětských domovů:

Internátní typ

Je určený pro krátkodobý pobyt, kterým rozumíme dva roky. Struktura dětského domova je založena na výchovné skupině, která může být věkově a podle pohlaví buď heterogenní nebo homogenní. Do skupiny mohou být zařazeny i děti zdravotně oslabené. Počet dětí ve skupině se řídí podmínkami a typem dětského domova a pohybuje se od 8 do 15 dětí. Nalezneme zde 3 až 6 výchovných skupin. Bohužel typ internátního DD je k rodinnému typu vzdálený.

Rodinný typ

„Nejdůležitější součástí dětského domova je rodinná buňka, kterou tvoří kolektiv dětí, jehož způsob života a prostředí v dětském domově jsou přizpůsobeny životu v rodině.“⁸ Minimální počet buněk v zařízení je 2, nejvíce zde může být 6. V jedné rodinné buňce je 6 až 8 členů, přičemž sourozenci zpravidla bydlí v jedné buňce. Výjimky k počtu dětí uděluje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

V zákoně č. 109/2002 Sb., o ústavní a ochranné výchově, je uvedena změna týkající se internátního typu: DD uvedeného internátního typu by do 24 měsíců, tzv. přechodného období, měly přejít na typ rodinný. Změna nastala jak v přestavbě, ale i v postupném snižování počtu dětí ve skupinách. Setkala jsem se ale případem dětského domova ve Volyni, kdy mají část domova stále ještě internátní.

Ráda bych zakončila kapitolu poznámkou z DD ve Vrchlabí: *„Nové předpisy přinesly řadu nových změn, zejména v postavení a právech klientů dětských domovů. Především však přinesly mnoho ekonomických problémů, neboť v souladu s jejich dodržením je třeba snižovat počty dětí ve skupině a z toho vyplývající i celkovou kapacitu zařízení, v tzv. přechodném období přestavovat dětské domovy typu internátního na typ rodinný, což se ne vždy z důvodu nedostatku financí*

⁷ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. str. 202

⁸ VOCILKA, M. *Dětské domov v České republice I.*. Praha: MŠMT, 1999. str. 10

povedlo. V současné době tak dochází často k porušení zákona, neboť přestavba je ekonomicky velice nákladná. “ (Výroční zpráva 2006)

2. 2 Průřez pedagogikou volného času

2. 2. 1 Historie

Raná historie

Historický vývoj pedagogiky volného času nenalezneme v samostatné literatuře, ale fakta můžeme usuzovat z nepřímých pramenů např. z kronik, z románů, z osobních dopisů i z obrazů.

Můžeme se tedy domnívat, že náš vzdálený předek se v době středověku věnoval především činnostem spojeným s obživou, jako je zemědělství a řemeslnictví. Pracoval zhruba 14-16 hodin denně těžkou prací. Za dobu odpočinku můžeme pokládat zhruba 2 hodiny denně (záleželo na ročním období). Což byla doba k večeru, kdy se lidé scházeli a vyprávěli si příběhy, rozjímali a hráli různé hry. (Pávková J., kol., 2002)

Denní režim vždy určovala příroda a ani v dnešní době tomu není jinak. Náš předek se musel přizpůsobovat ročním obdobím, což dalo za vznik pohanskému náboženství. Uctívali se bohové sklizně, plodnosti, přinášely se dary, aby bohové k nim byli nakloněni. Vznikly tak svátky, obřady, které se dodržovaly a kolem nichž probíhala oslava a dodržování tradic. Příchodem křesťanství se pohanské náboženství postupně vytrácelo a pohanské svátky byly nahrazeny křesťanskými.

Málo víme o životě a odpočinku dospělých, ale ještě méně vědomostí máme o životě dětí v počátku naší historie. „*Jisté je, že od časného věku byly zapojeny do tvrdého zápasu rodiny o přežití. Ovšem z analogií lze např. usuzovat, že i tehdy měly děti své hry a jako dnes tehdejší dospívající trávili část svého času ve skupinách.*“⁹

19. a 20. století

V průběhu 19. a zejména 20 století se volný čas stal významnou dimenzí každého lidského života. Znamky odlišnosti byly dány ve společenských vrstvách a v sociálním postavení.

⁹ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 19

Člověk se neustále zdokonaluje, přetváří okolí kolem sebe v takové, ve kterém se mu nejpohodlněji žije. Od výroby jednoduchého nástroje, přes objevení nových vynálezů, až po vybudování nového moderního průmyslu, který člověku usnadní práci. Postupný vývoj přináší zkvalitnění života a člověk má více volného času.

„Celé dění bylo součástí i důsledkem širšího společenského procesu uvolňování člověka od zábran jeho svobodného rozvoje, úsilí o národní osvobození a státní svrchovanost národů velké části Evropy, sociální a pak i politická emancipace významných společenských skupin (rolníků pro zrušení roboty, dělníků podstatným zkrácením pracovní doby a získání volebního práva, žen umožněním jejich vstupu do vyššího školství a veřejného života). Podobný proces zasáhl po určitém zpoždění také děti a mladé lidi, u nichž se prioritami stalo zkrácení, případně odstranění námezdní práce, realizace zdravotních a sociálních potřeb, přístupu ke vzdělání a rovněž seberealizace ve volném čase. Tento vývoj nebyl ale hladký a přímočarý, za občanských ale především obou světových válek byl život dětí a mládeže deformován a ničen, zařízení volného času likvidována. Po skončení bojů však nastávala opět obnova a na základě nových potřeb rychlý rozvoj.“¹⁰

Lidé si velmi brzy uvědomili, že pokud není dětem dána dostatečná výchova i mimo vyučování, tak dospívají v neužitečné členy společnosti, ba škodlivé živly, jejichž žalářování a ošetřování v kázních pohlcuje pak ohromnou část důchodu státního (důvody pro přijetí návrhu na zřízení útulků pro chudou školní mládež a práci vychovatelů v útulcích uvedené v Rukověti školství obecného z roku 1892).¹¹

V důsledku tohoto uvědomění vstoupil do popředí zájem o nové stránky osobnosti, např. rozvoj umělecké a tělesné výchovy, pobyt v přírodě a pracovní činnosti, vznik nových škol i dobrovolných sdružení dětí a mládeže. Ne hned na počátku byly aktivity přizpůsobeny dětem, ale na našem území můžeme pokládat za základní organizaci Sokol založenou v roce 1862.

V západoevropských zemích bylo snazší budování zařízení pro volný čas v důsledku ekonomického a politického vývoje. Země střední a východní Evropy byly v tomto ohledu

¹⁰ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 20

¹¹ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 20

opožďeny. Obsahem aktivit a zařízení bylo především sociální a zdravotní zabezpečení dítěte ze slabých vrstev (dětské útulky, tábory pro znevýhodněné.)

Po druhé světové válce západoevropské země pokračovaly v rozvíjení sdružení, různých druhů hřišť, parků pro děti s herním prostorem, střediska volného času dětí a mládeže, turistická zařízení, letní tábory a mnoho dalších. V Sovětském svazu a dalších zemích východní a střední Evropy se rozšířila působnost pionýrských domů, kromě domů vznikla při školách denní zařízení pro děti zaměstnaných rodičů: školní družiny a školní kluby.

„Výraznou specifikou se stala široká síť lidových škol umění (dnes základní umělecké školy). Domy pionýrů a mládeže u nás byly od počátku koncipovány jako zařízení otevřená, přístupná všem dětem a mladým lidem pro dobrovolnou účast na zájmových aktivitách.“¹²

Devadesátá léta přinesla zásadní východisko tohoto období : Úmluva o právech dítěte (OSN, New York, 20.11.1989) – u nás přijatá pod zákonem č. 104/1994 Sb.

V postkomunistických zemích se do volnočasové oblasti dětí promítaly následující body:

- Pionýrské organizace se staly pouze jedním z většího počtu subjektů. Obnovila se sdružení s předválečnými tradicemi (Junák, YMCA). V neposlední řadě vznikala celá řada nových zájmových organizací jako Duha, Folklorní sdružení ČR, Asociace pro mládež.
- Volnočasová zařízení (školní družiny, kluby, základní umělecké školy) pokračovala v činnosti a rozvoji. Domy pionýrů a mládeže se přeměnily v domy dětí a mládeže.
- Dochází k velké výměně informací a zkušeností mezi pracovníky v regionálních, ale i celoevropských setkáních. Uplatňuje se zde zásada, učit se soustavně od druhých, ale vycházet z vlastních podmínek a potřeb.
- Nová orientace se obrací i na další cílové skupiny: předškolní věk, zdravotně postižení, sociálně znevýhodnění a lidi z jiných etnik. **(Pávková J., kol., 2002)**

V jednotlivých zemích přesto dochází k výrazným odlišnostem, které odpovídají v důsledku jejich historickým tradicím i stupni celospolečenské přeměny.

¹² PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 24

2. 2. 2 Pedagogika volného času v dnešní podobě

Publikace Pedagogika volného času od J. Pávkové a kol. z roku 2002 je z mého hlediska pro moji práci nejvhodnější. Obsahuje souhrnné informace o volném čase, jak z pohledu pojmů, obecného rozdělení volného času, institucemi zabývajícími se volným časem a personálem.

Pojmem volný čas můžeme označit dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění.

Tento pojem může zahrnovat odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmovou činnost, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.

Z hlediska dětí do volného času nepatří vyučování a činnosti s tím spojeny, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovné zařízení a časové ztráty s tím spojené. *„Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmé např. ve vztahu k přípravě i konzumaci jídla.“*¹³

V dnešní době mají děti dostatek volného času a povinností společnosti je, zajímat se, jakou činností svůj volný čas vyplňují. Je zřejmé, že na prvním místě by měla být rodina. Ta bohužel nemá tolik času, aby tuto složku plně zabezpečila. Proto se rodina obrací na společnost. Tím však všechna povinnost nespadá na školu a zařízení pro trávení volného času. Rodině však připadá několik důležitějších úkolů, např. motivovat dítě ke konání dané činnosti, podporovat v jeho pokračování, zajímat se o úspěchy i nezdary. Jak se říká, vše má být s mírou a rodiče by si neměli plnit své sny na svých dětech. **(Pávková, J., kol., 2002)**

Ráda bych se zmínila o výzkumu, který ve své knize Pedagogika volného času uvádí J. Pávková. Průzkum byl provedený posluchači pedagogické fakulty UK v oboru pedagogiky volného času a vychovatelství. Dospělo se v něm opakovaně k těmto zjištěním:

- *U dětí s výraznějšími poruchami chování se jako příčiny objevují nejčastěji špatná úroveň rodinné výchovy a chudého využití volného času.*

¹³ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 13

- *Mezi vlivy, které se podílely na formování zájmů dětí, uvádějí děti nejčastěji své vrstevníky, dále rodiče, velmi zřídka učitele, téměř vůbec ne vychovatele.*¹⁴

Jako společnost bychom otázky kolem volného času mládeže neměli zanedbávat a měli bychom ji věnovat více pozornosti. Naší povinností jako vychovatelů je dát dítěti či mladému člověku pocit důvěry a úcty, být jeho přítelem. Některé problémy dítěte nebo mladého člověka mohou být větší, a málokdy si s nimi dokáže poradit sám vychovatel. Je zde tedy na místě, aby další pomoc přišla od jiných specialistů (psycholog, sociální pracovník, psychiatr, právník).

Funkce pedagogiky volného času

DD je typ zařízení, který plní všechny následně uvedené funkce.

- výchovné
- vzdělávací
- zdravotní
- sociální

Velký podíl na vývoj jedince má sociální prostředí, kde se záměrně a cílevědomě působí. Celý tento proces nazýváme výchova. Jak jsem již zmínila, rodina hraje ve výchově klíčovou roli, dále je to předškolní zařízení a v neposlední řadě škola. Ve škole si dítě buduje bližší vztahy s vrstevníky, zařazuje se do určité sociální skupiny. „Skupinu tvoří určitý počet lidí, jejichž činnosti směřuje po delší dobu ke společným cílům. Cílů se dosahuje dlouhodobou interakcí a kooperací, která se řídí skupinovými normami a při níž se vytváří relativně stálá struktura vztahů mezi členy skupiny, v nichž jednotlivci zaujímají různé pozice a přijímají role.“¹⁵

¹⁴ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 13

¹⁵ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. str. 21

Přehled zařízení zabezpečujících volný čas dětí a mládeže

(Podle Pávkové J., kol., Pedagogika volného času)

- Dětské domovy – zařízení ústavní výchovy, která mají specifické postavení a také dbají na hodnotné využití volného času a kultivaci zájmů dětí a mládeže. Snahou pedagogů je využití volného času pro umístěné děti jako pro děti žijící v běžné rodině.
- Školní družiny – práce je zaměřena na děti prvního stupně základní školy, velký význam má v oblasti sociálního poslání, protože zařízení zajišťuje sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání.
- Střediska pro volný čas dětí a mládeže – zaměřují se na specializaci zájmových činností pod odborným pedagogickým vedením. Nabízejí pravidelnou zájmovou činnost s možností účastnit se soutěží, dětské tábory, spontánní akce či hry na hřišti apod.
- Domovy mládeže – zajištěna výchovná péče, ubytování a stravování žáků studujících mimo místo svého bydliště. Činnost probíhá např. formou přípravy na vyučování, ale převážně je kladen důraz na využití volného času.

Obsah pedagogiky volného času

Obsah pedagogiky volného času tvoří nedílnou součást osnov v DD.

Celý obsah nalezneme v publikaci Pedagogika volného času od J. Pávkové str. 51 – 79

- Odpočinkové činnosti – Velmi klidné psychicky a fyzicky nenáročné činnosti. Pokud se jedná o činnosti klidové (na lůžku, lehátku, koberci či rekreační cvičení), měla by být místnost vhodně upravena. Míra únavy a odpočinku má individuální charakter a každý volí činnost podle svého přání jako např. prohlížení obrázků, sbírek, knih, poslech rozhlasu, televize, komunikace s vychovatelem či spolužáky, klidné, ale pohybově nenáročné vycházky atd.
- Rekreační činnosti – Mají charakter pohybové aktivity nejlépe na zdravém vzduchu. Nejčastěji se uplatňují pohybové hry, hry s pravidly a s kolektivem. Poskytují dětem příležitost k volnému a spontánnímu projevu, odreagování od nahromaděných emocí. Hovoříme o činnostech jako je atletika, plavání, bruslení, zdravotní a kondiční gymnastika, drobné pohybové hry na hřišti či volné přírodě, hry dramatické, hry se zpěvem a hudbou, tancování, činnosti spojené s ochranou životního prostředí.

- Zájmové činnosti – Rozvíjení na základě potřeb jedince, souvisejí s celkovým zaměřením na osobnost a lze je charakterizovat jako relativně stále snahy zabývat se předměty nebo činnostmi, kterým jedinec přikládá zvláštní hodnotu a vedou ho k aktivnímu stylu. Zájmy můžeme dělit podle úrovně činnosti (aktivní či receptivní, hluboké nebo povrchní), časové trvání (trvalé, krátkodobé, přechodné, dočasné), stupeň koncentrace (jednostranné zájmy – pokládáme za hluboké, mnohostranné zájmy – pokládáme za povrchní), společenských norem (žádoucí, nežádoucí), a v neposlední řadě podle obsahu (společenskovědní, přírodovědně-ekologické, tělovýchovné atd.). Zájmové činnosti tedy vyplňují jak funkci výchovnou tak i vzdělávací. Působí motivačně, rozvíjejí osobnost a podporují seberealizaci.
- Sebeobslužné činnosti – Zaměřené na samostatnou péči o vlastní osobu a osobní majetek. Podstata spočívá v pěstování hygienických návyků, kulturního chování a jednání s lidmi. Podmínkami úspěchu je pevný režim, důslednost a trpělivost.
- Veřejně prospěšné činnosti – Uvědoměle vykonávané práce, které prospívají ostatním lidem, vyplňují volný čas a platí zde princip dobrovolnosti. Sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti spolu úzce spolupracují a souvisejí.
- Příprava na vyučování – Časová příprava žáka na vyučování. Hlavní úkol je procvičování a opakování probrané látky, která se aplikuje v praxi na základě chápání nových vztahů a souvislostí. „Pro přípravu na vyučování je možno využít spontánní i organizované zájmové činnosti, didaktické hry, veřejně prospěšné práce, hry, zábavu, četbu, sledování rozhlasu a TV atd.“¹⁶

„Odpočinkové a rekreační činnosti mohou být organizované hromadně, nebo mohou mít charakter spontánní aktivity podle individuálních potřeb jedinců.“¹⁷ Školní vyučování způsobuje psychickou (soustředění, stres před zkoušením) a fyzickou (sezení v lavici, svaly v zápěstí) únavu, obě činnosti slouží k odreagování organismu nejvhodnějším vybraným způsobem.

¹⁶ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 104

¹⁷ PÁVKOVÁ, J, kol. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. str. 83

Výchova zážitkem jako nový přístup k pedagogice volného času

„Česká zážitková pedagogika zdůrazňuje především slovo, prožitek, zážitek, zkušenost; ty jsou vyvolávány v procesu dramaturgie, tedy v cíleně plánovaných a uváděných situacích, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé podoby fenoménu hry.“¹⁸ Celý proces je pak po celou dobu svého průběhu zpracováván se snahou dosáhnout co největšího rozvojového potenciálu. (Hanuš, R., 2009)

„Navíc byla rozvinuta v jednorázových projektech se značnou intenzitou programu a intervencí do struktury osobností. Cílem toho pojetí byl vždy rozvoj jedince, rozvoj osobnosti v nejrůznějších dimenzích a aspektech. Více než na vědomosti a dovednosti se orientoval tento přístup směrem k rozvoji osobnosti.“¹⁹

Zkoumané DD čím dál častěji používají zážitkovou pedagogiku ke zprostředkování takových situací, se kterými se děti doposud nesetkaly.

2. 2. 3 Předpoklady pro plnění práce vychovatele

Vše, co je zmíněné v předešlém odstavci, by nemohlo fungovat bez pedagoga/vychovatele, který dává impuls a směr k vykonávaným činnostem. Je tedy neodmyslitelnou a nepostradatelnou složkou v celé volnočasové výchově. Rozhodující je osobnost pedagoga/vychovatele, aby dětem či mládeži dokázal skutečně něco nabídnout.

V podkapitole vychovatel v dětském domově se budu věnovat kritériím, která bychom měli u vychovatele nalézt.

K vychovatelům se vztahuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, kde jsou obsaženy předpoklady pro výkon činnosti a pro další vzdělávání:

Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem

¹⁸ HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada, 2009. str. 12

¹⁹ HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada, 2009. str. 12

*státu nebo ředitelem školy, není-li k právníce osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. 2) Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociální péče.*²⁰

Přímou pedagogickou činnost vykonává učitel, vychovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér, vedoucí pedagogický pracovník.

Pro výkon funkce pedagogického pracovníka jsou podstatné následující předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

Bezúhonnost prokazuje fyzická osoba předložením výpisu z trestního rejstříku.

§ 16 uvádí, že vychovatel získává odbornou kvalifikaci

- Vysokoškolským vzděláním na fakultě pedagogiky ve studijním oboru vychovatelství nebo sociální pedagogiky
- Vyšším odborným vzděláním ve studijním oboru vychovatelství nebo sociální pedagogiky
- Středním vzděláním ukončeným maturitní zkouškou ve studijním oboru vychovatelství nebo sociální pedagogiky.

Pedagogičtí pracovníci mají za povinnost další vzdělávání, kterým obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci.

Pro vychovatele je důležité, aby dokázal vytvořit bezpečné prostředí pro děti a mládež, dbal o uspokojování individuálních potřeb, rozvoj zájmů a specifických schopností jednotlivců. K tomu je nezbytné, aby měl pochopení a zájem o děti, dokázal je motivovat, podporovat jejich tvořivost, fantazii a neposlední řadě vzdělání.

²⁰ ČR. Zákon ze dne 24. září 2004 č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně dalších zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, 190, s. 21. Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/13233>>.

V neposlední řadě je důležité věnovat pozornost osobnostním rysům, kterými by měl u vychovatel disponovat. Výčet osobnostních stránek můžeme nalézt v mnoha publikacích. Většinou se autoři shodují na těchto bodech:

- Sociální dovednosti
 - empatie (vcítit se do způsobu myšlení druhých lidí)
 - akceptace (přijmout jedince takového jaký je)
 - respekt (respektovat sám sebe i skupinu s kterou se pracuje)
 - autenticita (být sám sebou, nepředstírat)
 - kongruence (souhlasnost s tím co říkám, s tím co dělám)
 - motivace (odhadnout skupinu či jednotlivce, pro lepší motivaci)
 - tvůrčí schopnosti (slovní, vyjadřovací, myšlenkovou, asociační; originalita, kreativita, pohotovost)
- Komunikační dovednosti (jasně sdělovat myšlenky; nápady; správná artikulace; držení těla; přijímat a poskytovat zpětnou vazbu; gesta; mimika apod.)
- Všeobecné dovednosti
 - Fyzická zdatnost
 - Umění improvizace
 - Flexibilita
 - Přirozená autorita
 - Charisma
 - Kreativita
 - Znalost lidské duše, jak ji chránit a zpevňovat
 - Silná sociální inteligence
 - Specializace
 - Odpovědnost
 - Spolehlivost
 - Smysl pro humor
 - Suverénnost, rozhodnost
 - Organizační schopnosti
 - Orientace v multikulturních problémech
 - Nadšení
 - Všeobecný přehled
 - Názorová otevřenost

Vychovatel v dětském domově

Záměrně jsem nezmínila etické aspekty, které by u vychovatele neměly chybět, obzvlášť u vychovatele, který pracuje v DD. Dítě ke svému osobnostnímu rozvoji potřebuje neustále kladné vzory, které by mohlo přijímat za své. Rodina zde není nejvhodnější příklad, jelikož většina z nich vykazuje patologické jevy. Vychovatel nahrazuje tuto chybějící část. Umí jednat s dítětem diskrétně, hodnotí jeho jednání dítěte z hlediska dobra a zla, respektuje osobnost dítěte a svobodu volby, zná své limity. Za chyby vychovatelů v této oblasti můžeme považovat např. s **Pygmalion efekt** (vychovatel má o jedinci záporné reference a podle nich se k němu chová).

Většina dětí umístěných v DD má své vlastní rodiče, i přes umístění do zařízení je mají stále rády. Vychovatel by měl podporovat tento pocit, ale zároveň jim ukázat nenásilně pravou tvář situace, proč se dostaly do DD. Můžeme to brát jako příklad jeho profesionality a objektivnosti.

Práce v DD je psychicky náročná, proto by vychovatel měl být vyzrálá osobnost. Budoucí zájemce o práci v DD by měl zvážit otázky týkající se pracovní dob, protože je různorodá. Vychovatel často pracuje o víkendech, slouží noční služby a s dětmi jezdí na výlety, víkendové pobyty, tábory a není výjimkou, že i většinu svého volného času věnuje práci. Proto by vychovatel měl mít rodinné zázemí takové, v jakém ho budou v jeho práci plně podporovat. Vychovatelé jsou pro děti rádci, průvodci, učitelé a kamarádi. V podstatě zastupují funkci rodičů a mnoho dětí, které se nikdy nesetkaly nebo nestýkají se svými rodiči, se mohou na vychovatele velmi upnout po stránce citové. K jeho profesionalitě proto patří, že se s touto situací musí vypořádat. Jak se lidově říká: „nebrat si práci domů“. K riziku povolání může patřit syndrom vyhoření, kdy vychovatel může cítit beznaděj, vyčerpanost, nesoustředěnost. Projev syndromu je důsledkem dlouhodobého stresu v oblasti práce s lidmi. Syndromu vyhoření předcházíme stanovením si nových cílů, ambic, úpravu vlastních hodnot, ale je nutné naučit se říkat i ne. Bohužel situace není vždy tak lehká. Další druh pomoci nalezneme u psychologa, psychiatra a poslední možností je změna zaměstnání. (**Matoušek, O., 2008**)

Vychovatel v tomto typu zařízení má větší zodpovědnost než např. vedoucí zájmového kroužku. Protože má povinnost zajistit bezpečnost dětí v domově i mimo něj po dobu 24 hodin, musí se postarat se o zdravý rozvoj dětí, pomoci s přípravou na vyučování, umožnit dětem vhodné volnočasové vyžití apod. V DD bude úspěšný takový vychovatel, který má rád děti, dokáže jim otevřít náruč lásky, porozumění, naslouchání a pro děti se stane vzorem.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3. 1 Dětský domov a školní jídelna, Vrchlabí, Žižkov 497

3. 1. 1 Úvod

DD ve Vrchlabí je velmi přívětivé zařízení, kde jsem sice nemohla nevykonávat praxi, ale přesto mi paní ředitelka umožnila docházet do vybrané rodinné skupiny (dále RS). Moje návštěvy nebyly pravidelné. Převážně se uskutečnily ve víkendovém provozu, kdy kapacita dětí nebyla úplná. Ve vybrané RS jsem se seznámila s paní vychovatelkou, která se mě přátelsky ujala. Zodpověděla mi veškeré dotazy a poskytla mi k nahlédnutí veškeré dokumenty týkající se provozu DD, ročního vzdělávacího plánu, či evidenci sportovních potřeb ve skladu.

3. 1. 2 Historie dětského domova ve Vrchlabí

Vznik DD ve Vrchlabí se datuje k roku 1962 přestěhováním z Úpice. Budova se nachází ve velmi klidné části města. Původně objekt sloužil jako vila místního továrníka, později zde mělo sídlo OV KSČ. Prostory příliš nevyhovovaly potřebám dětského domova, proto v roce 1999 proběhla radikální rekonstrukce objektu a projekt byl dokončen v roce 2004. Objekt je k dnešnímu roku předělán na tři plně vybavené funkční bytové jednotky. Do roku 2007 byla původní kapacita 36 dětí, postupné snižování dospělo k číslu 24 dětí zařazených do třech rodinných skupin dle sourozeneckých vazeb.

Rozhodnutí Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy došlo ke změně názvu, a s účinností od 1.1.2006 se užívá název Dětský domov a školní jídelna. (**Výroční zpráva 2007**)

3. 1. 3 Charakteristika a struktura zařízení

Péče je určena pro děti od 3 let do 18 let či po dobu ukončení studia, umístěných na základě předběžného opatření nebo nařízení ústavní výchovy a to bez rozdílu pohlaví a zachování sourozeneckých vztahů.

Ředitelka DD uvádí, že dětský domov zajišťuje základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, rozvíjí citovou stránku jeho osobnosti a umožňuje aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného harmonického rozvoje jeho osobnosti

s ohledem na potřeby osoby jeho věku. Dále zajišťuje výchovou, hmotnou a sociální péči dětem a mládeži bez závažných a kázeňských problémů.

DD je metodicky řízen dětským diagnostickým ústavem v Hradci Králové.

Dětský domov vlastní jednu budovu, v jejímž se v přízemí nachází kancelář ředitelky a školní jídelna, kde se děti stravují v týdnu (obědy, večeře). O víkendu si každá RS vaří sama s přidělených surovin. Budova má dvě poschodí, v každém poschodí bydlí jedna RS. Ve druhém poschodí je rozlehlá půda, v budoucna by z půdy měl vzniknout byt pro děti, kterým bylo už 18 let a stále studují. Byt by se nazýval zkušební, nebyl by přidělený trvalý vychovatel a děti by musely hospodařit samy. Bohužel na přestavbu prozatím nejsou finanční prostředky.

K domovu patří zahrada, kde je vybudováno malé hřiště pro míčové hry, místo pro pěstitecké práce, dílna pro chlapce, sklad zahradních potřeb, ohniště a v létě se staví menší nafukovací bazén. Bohužel zahrada moc nevyhovuje podmínkám pro domov, protože terén je příliš nerovný.

V domově se potýkají s dlouhodobým problémem feminizace.

3. 1. 4 Rodinné skupiny a pedagogický personál

Jak jsem se již zmínila DD ve Vrchlabí má 3 RS s maximální kapacitou 8 dětí. Celková kapacita dětí v DD je tedy 24 dětí (15 dívek, 9 chlapců).

Každá RS bydlí a hospodaří ve své bytové jednotce, kde je plně vybavená kuchyňská linka, jídelní stůl, herna, studovna s PC a připojením k internetu, 2 sprchové kouty, 2 WC, obývací pokoj s knihovnou a s TV a 4 dvoulůžkové pokoje. Pokud je ve RS lichý počet děvčat nebo chlapců, pokoje mohou být po třech lužkách.

V DD je zaměstnáno 6 vychovatelů, tedy 2 vychovatelé na jednu rodinnou skupinu. V průběhu prázdnin v případě malého počtu dětí vykonává přímou pedagogickou činnost snížený počet vychovatelů. Důležité je dbát na zajištění bezpečnosti dětí. Noční služby vykonává asistent pedagoga. **(Vnitřní řád pro zaměstnance DD)**

Z rozhovoru s paní ředitelkou jsem zjistila, že ve všech skupinách se používá základní model odměn a trestů. I odměny a tresty jsou však regulovány zákonem. Jako odměna mohou být určité výhody, např. lístek do kina, delší vycházka atd. Trest nesmí být např. zákaz kontaktu s rodinou.

Cíle ve skupině se sestavují a obměňují každý nový školní rok. Obecné cíle povětšinou zůstávají stejné a platí pro všechny tři RS. Individuální cíle se už liší podle počtu dětí, věku dětí,

jejich fyzické zdatnosti atd. Každý vychovatel má povinnost sestavit celoroční plán své skupiny. Podle plánu by se vychovatelé měli řídit, všechny změny mají být okamžitě zaznamenány.

DD ve Vrchlabí má velmi dobře a přehledně zpracovanou dokumentaci. Ve své práci pracují s dokumenty sestavenými pedagogickým personálem domova: **Barevný svět** (školní vzdělávací plán, rozepsány jednotlivé kompetence, jejich využití, veškeré činnosti prováděny v DD); **Roční plán dětského domova** (např. rozepsány individuální roční plány RS).

3. 1. 5 Práce s klíčovými kompetencemi podle DD ve Vrchlabí

Zájmové činnosti se úzce prolínají se školním vzdělávacím plánem. Pedagogičtí pracovníci DD ve Vrchlabí ho upravují podle jednotlivých kompetencí, které se odrážejí ve výchově mimo vyučování.

Klíčové kompetence

Můžeme je charakterizovat jako výstupy dosažené v průběhu výchovy a vzdělávání. Smyslem a cílem je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělání a uplatnění ve společnosti. Klíčové kompetence se různými způsoby prolínají, lze je získat vždy jako výsledek celkového procesu vzdělání. (**Barevný svět 2010**)

DD ve Vrchlabí se nevyskytuje skupina dětí předškolního věku, a proto pracují s kompetencemi školního věku.

Jednotlivé kompetence: učení, řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanská a činnostní, pracovní.

V případě DD je doplněna kompetence trávení volného času. Kdy dítě účelně tráví volný čas; orientuje se v možnostech využití volného času; aktivity v zájmových činnostech jsou dle dispozic dítěte; rozvíjí zájmy; rozvíjí aktivní trávení volného času jako kompenzaci stresových situací; umí odmítnout nevhodné nabídky k trávení volného času. (**Barevný svět, Roční vzdělávací plán 2010**)

Obsah jednotlivých kompetencí

Slouží jako hlavní prostředek výchovy a vzdělávání, naplňuje vzdělávací záměry a dosahuje vzdělávacích cílů. Představuje se jako kompaktní, vnitřně propojený celek, rozčleněný do oblastí. Vzdělávací forma a výchova mimo vyučování vyžaduje žádoucí formu prezentace vychovatelů.

Základem jsou výchovné činnosti, praktické i intelektové. Konečnou fází jsou jednotlivé očekávané výstupy. (**Roční plán DD 2010, rozhovor s paní ředitelkou**)

Příklad konkretizace školního vzdělávací plánu (Barevný svět 2010)

Klíčové kompetence představují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů. Utváření a rozvíjení klíčových kompetencí vede výchovné a vzdělávací strategie. Soubor klíčových kompetencí je ve svém celku ideálem, ke kterému dítě zařazené pro výkon ústavní výchovy nemůže nikdy dospět. Našemu zařízení slouží vymezení odpovídajícího výchovného vzdělávacího obsahu jako prostředek jejich vytváření, a nabízí pedagogům jasnou představu, kam směřovat, oč usilovat. (**rozhovor s paní ředitelkou**)

1. Člověk a jeho svět

Tato oblast zahrnuje 5 podoblastí:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví

Oblast rozvíjí základní poznatky dítěte o životě společnosti, o živé a neživé přírodě a jejich významu pro člověka. Vychází z prvotních zkušeností, znalostí a vědomostí dítěte, ze specifík míst, kde vyrůstalo a kde žije nyní. Dítě se učí nově nabyté znalosti a dovednosti uplatňovat v běžném životě. Oblast pomáhá utvářet citový vztah k rodné zemi a k nejbližšímu okolí. Děti si vytvářejí základy hodnotového systému a zdravého životního stylu, osvojují si upevňují vhodné chování a jednání mezi lidmi. Učí se chápat rozdílnosti mezi jednotlivci a tolerovat je, navzájem si pomáhat a spolupracovat.

Tento tematický okruh je v činnostech dětského domova nejčastěji využívá, *prolíná všemi činnostmi.*

2. Člověk a společnost

Oblast má nezastupitelnou roli v přípravě dětí na občanský život. Seznamuje s historií národa v kontextu s významnými událostmi světových ději u či je poznávat a vážit si hodnot kulturního dědictví. Utváří a rozvíjí osobnost po stránce mravní i estetické, formuje jejich vnitřní postoje

k důležitých oblastem lidského života a pomáhá jim orientovat se v mezilidských vztazích. V oblasti se u dětí formují sociální dovednosti a postoje důležité v občanském životě, včetně prevence rasistických, xenofobních a extremistických postojů, výchova k toleranci, respektování lidských práv a k prosazování rovnoprávnosti mužů a žen, výchova k úctě a ochraně přírodního prostředí a kulturních hodnot.

3. Člověk a příroda

Oblast dává dětem příležitost poznat přírodu jako systém, jehož součástí jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se. Děti získávají základ pro pochopení a porozumění přírodních zákonitostí a poznatků, které mohou uplatnit v praktickém životě; seznamují se s vlivy lidské činnosti na stav životního prostředí a se závislostí člověka na přírodních zdrojích.

4. Člověk a zdraví

Pochopení zdraví jako vyváženého stavu tělesné a duševní pohody a základním poznatkům, které by měly využívat v každodenním životě. Respektuje celistvost osobnosti, rovnoměrně rozvíjejí fyzické i psychické schopnosti, pohybové dovednosti i sociální adaptaci. Umožňuje rozvoj fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a poznání vlastních omezení. Děti se seznamují s různým nebezpečím, které ohrožuje zdraví, osvojují si dovednosti, způsoby chování a rozhodování, které vedou k zachování a posílení zdraví; tím je zajištěno utváření dovedností a návyků v oblasti zdravého životního stylu, osobní a duševní hygieny, výživy, pohybových aktivit apod.

5. Člověk a svět práce

Oblast je rozdělena na další tematické okruhy

- Práce s drobným materiálem
- Práce s papírem
- Práce s textilií
- Práce s modelovací hmotou
- Práce se dřevem, kovem a jinými materiály
- Pěstitelské práce
- Práce montážní a demontážní

Výběr a realizace jednotlivých okruhů závisí na aktuálních podmínkách a možnostech domova a schopnostech dětí.

Děti se naučí pracovat samostatně i v týmu a vážit si práce druhých. Seznamují se různými materiály, s funkcí a užíváním vhodným pomůcek a nářadí.

Zahrnuje široké spektrum manuálních činností rozvíjejících klíčových kompetence, které vedou děti k získávání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech činnosti. Cíleně se zaměřuje a ovlivňuje rozvoj komunikačních, motorických a tvořivých schopností, zmírňuje motorické poruchy, stimuluje řeč a myšlení. Vede děti k pozitivnímu vztahu k práci a přispívá k vytváření životní a profesní orientace dětí, k budoucímu pracovnímu zařazení a k uplatnění v dalším životě a integraci ve společnosti.

6. Mravní výchova

Všestranné osvojování morálních norem a zásad, utváření systému vnitřních motivačních hodnot, a to v oblasti vztahů k práci a jejím výsledkům, vztahu ke kolektivu, vlasti a jiným národům, vztahu k lidem.

7. Rodinná výchova

DD pracuje s námětem rodinný život, který je pravou školou mravnosti, lidskosti a lásky k bližním. Děti vyrůstají v dětských domovech se s těmito zkušenostmi seznamují většinou zprostředkovaně. O to větší důraz je na rodinnou výchovu ve výchovném procesu kladen za účelem maximálně vykompenzovat handicap – nemožnost vyrůstat ve vlastní rodině se svými nejbližšími.

3. 1. 6 Zájmové činnosti

Tvoří základní a hlavní obsahovou náplň volného času dětí a hlavní obsah výchovy. Pro rozvoj osobnosti dětí má zvláštní význam. Při veškerých zájmových činnostech (dále už jen ZČ) je vždy přihlíženo k celospolečenským potřebám, potřebám jednotlivce, a vždy jsou respektovány individuality jednotlivých dětí – věk, schopnost, zájmy.

Vychovatelky z DD zdůrazňují, že při ZČ by nemělo jít jen o pouhé uspokojování dětských potřeb a zájmů, ale i o jejich rozvíjení, kultivaci, o hledání a orientaci zájmech dětí. Je nutné aby se jim umožnilo najít samu sebe, najít skryté dispozice, rozvinout schopnosti či objevit talent. Proto je důležité, aby v zájmové činnosti měly děti možnost poznat všechny její základní oblasti.

Veškeré ZČ konané v DD mají daleko účinnější formativní a výchovný vliv na rozvoj osobnosti dítěte, jestliže nejsou konány jen jako striktní povinnost, ale vycházejí z jeho vnitřních

osobních potřeb a zájmů nebo jako takové jsou vhodnou a nenásilnou formou pedagogem navozeny.

Rozdělení zájmových činností

1. ZČ sportovní
2. ZČ pracovně technické
3. ZČ estetickovýchovné
4. ZČ přírodovědné
5. Rekreační a odpočinkové činnosti
6. Pravidelné individuální činnosti
7. Průběžné akce a prázdninové činnosti
8. ZČ mimi DD

Tabulka 1: Zájmové činnosti sportovní Vrchlabí

Zájmová činnost sportovní		
Popis	Uplatňování tělesné výchovy, sportu, turistiky. Rozvíjení pohybových aktivit je nezbytné pro udržování a rozvoj tělesného a duševního zdraví dětí, pro upevňování a rozvoj jejich tělesné síly a odolnosti, pro rozvoj pracovní výkonnosti i rozvoj schopnosti překonávat překážky úměrné v k tělesným silám. Tělovýchovné sportovní činnosti se výrazně spolupodílejí na formování a upevňování morálních, volních charakterových vlastností.	
Počet vychovatelů	Obecně ➤ 4	Specializace ➤ 2 ➤ Cyklistika ➤ Gymnastická cvičení
Časové trvání	Obecně ➤ 1x týdně	Individuálně ➤ podle potřeb a žádostí dětí v jednotlivých RS

Rámcové náměty činností

- Tanec – výchova k estetice pohybu a svalů
- Atletika – skok do dálky, hod na cíl, běh
- Sportovní hry – vybíjená, basketbal, fotbal, stolní tenis
- Sezónní činnosti – plavání, lyžování, běh na lyžích, bruslení
- Gymnastická cvičení
- Cykloturistika – výuka jízdy na kole pro menší děti, vyjížděky po okolí

Vlastní subjektivní komentář

Za nevyhovující v DD ve Vrchlabí považuji nedostatečné vybavení sportovní potřeb pro všechny děti (sjezdové lyže, helmy, běžky, cyklistická kola, přilby, kolečkové brusle). Děti se musejí postupně vystřídat. Gymnastické cvičení probíhá v prostorné hale, kde jsou dispozici gymnastické míče, žíněnka, žebřiny. Pro cvičení na kruzích, bradlech apod., vychovatel zajišťuje prostory v místní Sokolovně. Tancování si děvčata vedou sama ve vyklizeném obývacím pokoji, kde jsou k dispozici zrcadla. Pro atletiku se využívají prostor na zahradě, ale pouze ke skoku do dálky, na kratší běhy hod na cíl. Pro trénování běhu na delších tratích se musí vypůjčovat atletický stadión manželů Zatopkových. Děti reprezentují domov na různých sportovních akcích.

Tabulka 2: Zájmové činnosti pracovní technické Vrchlabí

Zájmové činnosti pracovní technické		
Popis	Pracovní činnosti přispívají k přípravě člověka pro intelektuální a manuální činnosti. Kladně ovlivňují touhu dětí po novém poznání, utváří vztah k práci, k učení, ke vzdělávání, ovlivňují úroveň aktivity, samostatnosti.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 3	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ Podle potřeby jednotlivých RS či provozu DD	<u>Individuálně</u> ➤ 0

Rámcové náměty činností

- Viz. Roční vzdělávací plán 2010 Člověk a jeho práce

Vlastní subjektivní komentář

S prací montáží a demontáží, dřevem, kovem a jinými materiály se děti setkávají jen zřídka.

Tabulka 3: Zájmové činnosti estetickovýchovné Vrchlabí

Zájmové činnosti estetickovýchovné		
Popis	Napomáhají dětem v rozvoji poznávání, vnímání, chápání a prožívání krásy v denním životě, v přírodě, ve společenském a pracovním prostředí, v chování a jednání lidí, v umělecké tvorbě. Přiměřeně reaguje na způsob oblékání, úpravy zevnějšku, napomáhají k vytříbení vkusu. Významně se podílejí na vedení dětí k vytváření kulturně estetického vzhledu prostředí v domově. Spontánně rozvíjejí esteticko-umělecké projevy jednotlivých dětí.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 5	<u>Specializace</u> ➤ 2 ➤ Ruční práce ➤ Hudební výchova
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ 2x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ podle potřeby dětí (pokud se ve skupině objevuje hra na hudební nástroj, kreativitu vychovatele)

Rámcové náměty činností

- Oblast výtvarná – tradiční výtvarné techniky (pastelky, voskovky, vodové barvy); netradiční výtvarné techniky (kolorovaná kresba, odkrývací techniky vosku a tuší); hravé činnosti s barvou (rozfoukání kaňky)
- Oblast hudební – taneční a pohybové hry, příprava pěveckých a tanečních vystoupení, hra na hudební nástroj
- Oblast literární – dramatizace říkadel, pohádek, recitace, poslech pohádek, vyprávění, hádanky, rýmovačky, melodizace

Vlastní subjektivní komentář

Estetickovými výchovnými činnostmi jsou v domově nejvíce používány. A to vzhledem k tomu, že DD nemá dostatečné prostory pro sportovní činnosti. Výtvarné a literární činnosti probíhají v soukromých jednotlivých RS. Jako kolektivní činnost je z velké části hudební výchova, jelikož pouze jedna paní vychovatelka hraje na klavír a piano. V rámci estetickovými výchovných činností se vyrábějí drobné dárky pro sponzory domova.

Tabulka 4: Zájmové činnosti přírodovědné Vrchlabí

Zájmové činnosti přírodovědné		
Popis	Jejich účelem je děti k lásce k přírodě, nenásilnou formou je učit vnímat si změny v našem okolí, přemýšlet o souvislostech mezi přírodními zákony, pečovat o bohatství přírody a uvědomovat si její význam.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 1	<u>Specializace</u> ➤ 1 ➤ Ekologická výchova
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ 1 až 3x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ 0

Rámcové náměty činností

- Příroda kolem nás – pozorování změn v přírodě, rozlišování listnatých a jehličnatých stromů, znalost druhů ovoce a zeleniny, znalost druhů hub (jedlé, nejedlé), ekosystémy
- Pozorování – chování zvířat, zvířata a jejich mláďata, zimní spánek zvířat
- Ochrana životního prostředí – správné chování v přírodě, třídění odpadu, návštěva chráněné krajinné oblasti
- Optické klamy v přírodě – duha, zkrácené vjemy v šeru, mlze
- Práce v přírodě – práce na zahradě, ve skleníku, péče o pokojové a venkovní rostliny, sklizeň zemědělských plodin, úprava květin ve váze, spolupráce s místními myslivci

Vlastní subjektivní komentář

Děti v domově by rády vlastnily domácího mazlíčka, o kterého by se mohly starat. Vedení domova zatím jejich přání nevyplnilo. Vychovatelky vedou děti k ochraně životního prostředí velmi zodpovědně. Ve společných prostorách jsou obstarány barevné kontejnery na tříděný odpad.

Tabulka 5: Rekreační a odpočinkové činnosti Vrchlabí

Rekreační a odpočinkové činnosti		
Popis	Tyto ZČ se každodenně prolínají. Výběr je dán sezóně, počasím, rozvrhem. <u>Odpočinkové č.</u> slouží především k zabezpečení potřebného klidu po jídle, škole, náročných činnostech. <u>Rekreační č.</u> slouží k odreagování a odplavení únavy z vyučování, k nezbytné regeneraci duševních a fyzických sil.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 1 ➤ Jóga
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ 7x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ Odpočinkové činnosti probíhají každý den. ➤ Pracuje se s nimi individuálně – potřeba odpočinku, relaxace. ➤ RČ mohou probíhat každodenně ➤ Práce s RČ je spíše kolektivní.

Rámcové náměty činností

- Rekreační činnosti – rekreační provozování sportu a tělovýchovy (plavání, lyže, běh)
- Pohybové a míčové hry
- Sezónní činnosti – cyklistika, fotbal, volejbal, stolní tenis, bruslení, hokej
- Individuální tělovýchovné chvílky na odstranění únavy, uvolnění
- Vycházky do přírody, vycházky s přáteli po okolí, posezení s kamarády
- Výlety rekreačního charakteru
- Spontánní hry venku, za nepříznivého počasí hry v domově

- Odpočinkové činnosti – odpočinek na křesle, na koberci, oddechových koutcích
- klidný pohyb v přírodě, pobyt na zahradě
- klidné hry – tvořivé, dramatizující, konstruktivní
- práce s dětskými časopisy, luštění křížovek, kvízů, hádanek, rébusů
- poslech rádia, sledování TV a filmů
- rozhovory o sledovaném televizním pořadu nebo filmu, o přečtené knize, vyprávění dětí, vlastní zážitky, volné rozhovory
- práce na PC
- soutěživé hry zaměřené na rozvoj logického myšlení a slovní zásoby

Vlastní subjektivní komentář

Rekreační činnosti se z velké části prolínají se ZČ sportovními. U starších dětí jsou nejvíce využívány činnosti typu vycházky s přáteli a vycházky do městě. Mladší děti volí spíše spontánní hry na zahradě, být v přítomnosti vychovatelek, sledování TV.

Tabulka 6: Pravidelné individuální činnosti Vrchlabí

Pravidelné individuální činnosti		
Popis	Patří sem: Příprava na vyučování; Sebeobslužná činnost	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 3 ➤ Anglický jazyk ➤ Řečová cvičení ➤ Reeducace ➤ Specifických poruch učení
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ 7x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ Doučování dle potřeb dítěte; příprava na vyučování probíhá u starších dětí v samostudiu, u mladších pod dohledem vychovatele.

Možnosti individuálních činností

- Příprava na vyučování – motivace dětí k dobrým výsledkům v škole, popřípadě SŠ, svědomité plnění písemných a ústních úkolů, vedený pořádek ve školních věcech, dbát na grafickou úpravu textů, maximální využívání didaktických her,
- Rozvíjet zájmovou činnost dětí dle jejich možností a schopností – spolupráce s DDM a ZUŠ
- Vést k pořádku v osobních věcech, společných prostor
- Osvojit si samozřejmost pomoci při drobných domácích pracích – žehlení, úklid, vaření
- Vést dítě k samostatnosti při běžných životních situacích – jednání ve škole, na úřadě
- Umění vychovatele předávat své zkušenosti, názory, poznatky, aby byl eliminován nevhodný model původního rodinného prostředí
- Pravidelná lékařská prohlídka
- Vést každodenní volné rozhovory s dětmi o jejich problémech, starostech a přání – individuální přístup při jejich řešení
- Připravovat děti, které ukončují studium na odborných učilištích a středních školách, na vstup do samostatného života
- Upevnit vztah k povinnostem – úklid pokojů, péče o osobní věci, hygienické návyky

Vlastní subjektivní komentář

DD Vrchlabí klade velký důraz na rozvoj sebeoslužných činností. Přesto společné prostory a společenské místnosti v buňkách uklízí zaměstnanec.

Tabulka 7: Průběžné akce a prázdninové činnosti Vrchlabí

Průběžné akce a prázdninové činnosti		
Popis	Jinak těmito činnostmi se prolínají prakticky všechny ZČ. Další činnosti jsou průběžně doplňovány – zaleží na ročním období, soutěží. Důležitá je samostatnost a kreativita vychovatele.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ Dle aktuální nabídky aktivit a jejich dostupnosti.	<u>Individuálně</u> ➤ 0

Možnosti průběžných akcí a prázdninových činností

- Výlety po okolí – Měsíční Údolí, Strážné, Jilemnice jarmark,
- Pobyt na horách – Labská bouda, Luisino Údolí, Bumbálka
- Pobyt v rekreačních zařízení – dětské tábory, ozdravovny
- Nárazový program – návštěva divadla, musea, bazénu, IQ parku, kina

Vlastní subjektivní komentář

Velmi záleží na kreativitě vychovatele a jeho samostatnosti, které akce a činnosti uskuteční. Jedná se spíše o nárazové akce, které jsou umožněny v rámci finančních sponzorských darů. Do těchto radů se zahrnují pobyty v rekreačních zařízení a pobyty na horách, kdy domovu je poskytnuto ubytování a strava za symbolickou cenu. Městský úřad ve Vrchlabí daruje domovu vstupenky na zápasy ledního hokeje a bezplatný vstup na zimní stadión.

Tabulka 8: *Zájmové činnosti mimo dětský domov Vrchlabí*

Zájmové činnosti mimo dětský domov		
Popis	Na zájmový kroužek v domově dětí a mládeže mají možnost se přihlásit takové děti, které o činnost projevují delší dobu zájem a předpokládá se u nich setrvalost u těchto aktivit.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 0	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ 1x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ Soukromé hodiny hraní na akordeon

Možnosti zájmových činností mimo dětský domov

- Břišní tance
- Míčové hry
- Hip-hop
- Základní umělecká škola – hra na hudební nástroj

Vlastní subjektivní komentář

Na taneční zájmový kroužky docházejí děti do DDM ve Vrchlabí. Velký úspěch sklídl chlapec s tanečním představením na koncertě. Ten byl určen pouze pro děti z DD. Chlapec vyhrál celorepublikové kolo.

3. 1. 7 Osobní rozbor dětského domova

Vypozorovala jsem se, že DD ve Vrchlabí je z velké části orientovaný na vzdělání svěřených dětí. Vychovatelé říkají svým dětem, že vzdělání je nejdůležitější věc, kterou mohou pro sebe udělat. Děti se každodenně připravují na vyučování pod dohledem vychovatelů nebo samostatně. Zhruba na stejném místě vychovatelé hodnotí činnost sebeobslužnou.

Činnosti, které jsou uvedeny v celoročním plánu a rozdělené do týdne, vychovatelé dodržují. Pokud dítě přijede ze školy v 6 hodin, vychovatel ho nenutí do žádných aktivit. Výjimkou jsou jeho povinnosti, jako je společná práce v RS nebo komunitní sezení. Komunita, jak ji zaměstnanci a děti nazývají, je setkání celého domova, kde se řeší stejné situace jako v běžné rodině. Např. vztahy

mezi dětmi, vztahy k rodičům, vztahy mezi dětmi a vychovateli, přihlášení se na ZČ, rozhodnutí o dalším vzdělání dětí, které končí povinnou docházkou. Děti mají možnost říci, co by rády změnily na chodu DD atd.

DD nevede přímo zájmové kroužky, ale zájmové činnosti. Děti si všechny ZČ vyzkoušejí v průběhu roku. Jedná se o oběžné aktivity, které jsou realizovány během dne. Některé ZČ probíhají skupinově a děti by se jich měly zúčastnit. ZČ nejsou voleny podle schopnosti a orientace vychovatele v RS. Vychovatel musí být tedy všestranný.

3. 2 Dětský domov Dolní Lánov, základní škola a školní jídelna

3. 2. 1 Úvod

DD Dolní Lánov je druhé zařízení, kterému se ve své práci věnuji. Po domluvě s panem ředitelem jsem nastoupila do DD na povinné praxe 2/1 a 2/2, kde jsem byla zařazena do jedné RS. Má docházka byla zpočátku stanovena na pondělí, ale v důsledku neustálých změn bylo nejlepší řešení docházet o víkendu a dle potřeby pane vychovatele. Pan vychovatel byl velmi ochotný, provedl mě celým zařízením, představil mě pedagogickému personálu a dětem. Díky povinné praxi jsem průběžně získávala důležité informace pro svou práci. K nahlédnutí mi byla osobní dokumentace dětí, dokumenty týkající se k provozu DD i celoroční plány jednotlivých RS. Značnou část praxe jsem zaměřila na výpomoc s tanečním a dramatickým kroužkem. Děti se s nacvičeným programem zúčastnily různých tanečních vystoupení, předtančení na plesech, koncertů a tanečních soutěží.

3. 2. 2 Historie dětského domova Dolní Lánov

DD byl založen v roce 1951, původně v bývalém zámku ve Fořtě, kde byly do roku 1951 ubytovány řecké děti. V červnu 1953 se DD i škola přestěhovaly do současných objektů, které postupně procházely rekonstrukcí. DD byl dříve internátní typ, v důsledku změny v zákoně začaly postupné rekonstrukce. Poslední velká přestavba proběhla v roce 2009 o letních prázdninách. Objekt má v současné době čtyři plně vybavené bytové jednotky. Původní kapacita byla 50 dětí, v dnešní době je domov přizpůsobený na 32 dětí.

3. 2. 3 Charakteristika a struktura zařízení

DD Dolní Lánov poskytuje péči dětem od 3 let do 18 let či po dobu ukončení studia, umístěných na základě předběžného opatření nebo nařízení ústavní výchovy. Bez rozdílu pohlaví a zachování sourozeneckých vztahů.

DD Dolní Lánov má umístěné děti především romské národnosti, děti s lehkým mentálním postižením a poruchami chování. Děti, které jsou školou povinné, docházejí do základní školy, která spadá pod DD a zároveň se nachází v budově DD. Základní škola je bývalá pomocná škola. Děti, které nemají žádný druh postižení, dojíždějí na základní školu do Vrchlabí. Po skončení

základní školy, která je přidružená k DD, mají děti užší výběr volby pro studijní obor. Děti po skončení povinné docházky volí převážně studijní učilišťské obory v Hostinném.

DD vlastní tři budovy, dvě budovy nalezneme vedle sebe v Dolním Lánově a třetí budovu v Prosečné. Budova A představuje základní školu, ředitelnu, kanceláře pro nepedagogický personál, sborovnu, tělocvičnu, posilovnu, spinningovou místnost a v neposlední řadě bytovou jednotku. Děti používají název „byteček“, je zde umístěna čtvrtá RS. Druhá budova B v přízemí má školní jídelnu, kde se děti stravují v týdnu a pouze obědy, dále vychovatelnu a infekční pokoj. Od prvního do třetího patra nalezneme bytové jednotky, kde jsou opět umístěny zbylé tři RS. Ve sklepním prostoru je umístěn sklad sportovní potřeb, lyžárna, sušárna, sklady zásob pro školní jídelnu. Raritou tohoto prostoru je nově vybudovaná sauna.

DD Dolní Lánov je jeden z mála DD v ČR, který se může pochlubit samostatnou budovou pro děti, kterým bylo víc jak 18 let, stále studují či se připravují na budoucí povolání. Budova C se nachází v sousední vesnici Prosečné. Objekt je nazýván „domeček“. Kapacita je pro 8 dětí, které mají za povinnost ohlásit se každé pondělí a držet se přísných pravidel, jako jsou např. zákaz pozdní návštěvy, zákaz kouření v místě objektu atd.

DD patří rozsáhlá zahrada, která je mezi budovy A a B. Je zde vybudováno volejbalové a basketbalové hřiště, doskočiště, dětské hřiště s prolézačkami, zahrádka pro okrasné květiny a pro pěstování plodin, garáž pro dvě vozidla, sklad jízdních kol, zahradnických potřeb, ohniště s lavicemi a k domovu je připojený dřevěný otevřený přístřešek.

3. 2. 4 Rodinné skupiny a pedagogický personál

Maximální kapacita je 32 dětí, ta v současné době není naplněna. DD má umístěných dětí 27 (16 dívek, 11 chlapců). RS jsou pro 8 dětí, kdy ale ani jedna ze čtyřech RS včetně „domečku“ nemají plný stav.

Mezi Dolním Lánovem a Vrchlabím je zásadní rozdíl. Každá RS bydlí a hospodáří ve své bytové jednotce. Ale slovo hospodáří je podstatné. Děti si každou neděli vytvářejí jídelníček, podle kterého se celý příští týden řídí. V pondělí paní hospodářka každé RS vydá určitý obnos peněz (podle počtu dětí, věku). A děti s vychovateli si obstarají nákupy. Školní jídelna vydává pouze obědy, pak se děti o sebe musejí samy postarat. Ve stanovený čas je podávána večeře, kdy se všichni potkají u jednoho stolu.

V budově B jsou místnosti v RS vytvořeny podobně. Společná chodba s úložným prostorem, tři sociální zařízení (dívky, chlapci, vychovatelé), prádelna, obývací pokoj s TV spojený jídelnou a s kuchyňským koutem. Čtyři ložnice, každá pro 2 děti. Pokud je někde lichý počet dětí, pokoje mohou být po třech, či starší dítě může být samo na pokoji.

Ve třetím patře je vybudovaný byt 1 KK. Je určený pro děti, kterým ještě nebylo 18 let a jsou schopni se sami o sebe postarat. Tyto děti jsou přiřazeny do třetí RS a stejně jako děti bydlící v „domečku“ i oni se snaží sami hospodařit.

V DD je zaměstnáno celkem 16 vychovatelů. 8 na denní službu a 8 asistentů pedagoga (noční vychovatel). Pan ředitel si dal za cíl, do každé RS obsadit ženy a muže v roli mámy a táty. Všichni vychovatelé mají vysokoškolské vzdělání v oboru speciální pedagogika.

Výchovný model v RS je stejný jako v DD ve Vrchlabí založený na odměnách a trestech. Odměnou pro děti mohou být různé výhody v RS, např. delší vycházky. Tresty mohou být zkrácené vycházky, domácí vězení, nebo domácí práce navíc.

Obecné cíle DD sestavuje pan ředitel s pomocí vychovatelů. V každé RS si vychovatelé volí celoroční plán, kde jsou uvedeny cíle podle počtu, věku, pohlaví, sourozeneckých vazeb a individuálních potřeb dětí.

3. 2. 5 Zájmové kroužky a činnost

Celoroční plán výchovně – vzdělávací činnosti dětí

Celoroční plán DD v Dolní Lánově je zpracovaný zcela rozdílně než plán DD ve Vrchlabí. Plán obsahuje zvolené cíle, které vychovatelé v jednotlivých RS zvolili, a vizuálně rozpracovaný plán činností, které se v DD objevují. Veškeré změny, které mohou být uskutečněny oproti plánu, musí být zaznamenány. Vychovatelé plán činností sdružují čtvrtletně a tak se vyhýbají častějšímu zapisování těchto změn. V dokumentu se objevují výchovné plány žáků a učňů, kontrolní činnosti RS, sportovní akce a víkendové pobyty.

Dolní Lánov je malá vesnice a veřejná doprava do okolí měst není uspokojivá. Proto DD přišel s opatřením, kdy vytvořil pro své děti zájmové kroužky, aby nebyly děti ochuzeny o to, co jim může v této oblasti nabízet město.

ZČ v DD jsou pouze takové činnosti, které se vykonávají mimo zájmový kroužek a probíhají o víkendu, jako odreagování dětí od povinností. Např. pobyt na horách, táboře, hraní spontánních

her. Ale i činnosti, které většina dětí vykonává jako zájmový kroužek např. sjezdové lyžování, cyklistika. Menší procento dětí nevyužilo možnosti přihlásit se na zájmový kroužek. Převážně se jedná o děti, které dojíždějí z učiliště, anebo nemají v povaze soutěžit. Zájmové kroužky jsou orientované na výkon dětí.

Konkretizace celoročního plánu výchovně – vzdělávacích činností dětí

Výchovné cíle (zaměřeno na 1.skupinu)

- „..... zodpovědný přístup v přípravě na vyučování a ke svěřeným i osobním věcem“
- „..... výchova k samostatnosti v přípravě pro samostatný život po odchodu z DD.....“
- „.....zodpovědný přístup k povinnostem, k zadaným úkolům, slušnému chování a vystupování při reprezentaci skupiny a dětského domova i pomoci mladším dětem – kamarádům.
- „.....výchova k získávání zkušeností při zvládání krizových situací (zvládání mezilidských vztahů).....“

Výchovný cíl pro první pololetí školního roku:

- „..... výchova k zodpovědnosti k osobním věcem, které udržujeme v dobré stavu úmyslně neničíme, nepůjčujeme, nerozdáváme, nezapomínáme.
- *U poškozených věcí zabezpečíme opravu.....- nezapíráme.“*

Výchovný cíl pro druhé pololetí školního roku:

- „..... snažíme se zodpovědně a aktivně využívat svůj volný čas ve prospěch sebe sama a aktivně využít nabízenou zájmovou činnost, sportem a kulturní činností.....“

(Celoroční plán výchovně – vzdělávacích činností dětí 2010 – 1.RS)

Rozdělení činností a zájmových kroužků

1. Pracovní činnost
2. Estetická činnost
3. Sportovní činnost
4. Sebeobslužná činnost
5. Přírodovědná činnost
6. Zájmové kroužky v DD
7. Klubová odpoledne a kulturně společenské akce

Pro lepší orientaci v činnostech jsem zpracovala tabulky, kde se objevuje název činností, jejich krátký popis, počet vychovatelů, kteří se v oblasti činností věnují, a jejich případná specializace a časová trvání.

Tabulka 9: Pracovní činnosti Dolní Lánov

Pracovní činnosti		
Popis	Vede děti ke zlepšení přístupu k práci a udržet si pozitivní postoj k práci. Vytvoření pracovních návyků a získávání nových pracovních postupů.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ Každodenní činnost všech RS	<u>Individuálně</u> ➤ 0

Náměty činností

- Udržování pořádku na bloku (pokoje, koupelna, WC, herna)
- Udržování svěčeného úseku v areálu domova (sekání a hrabání trávy)
- Péče o osobní věci – prádlo (praní, drobné opravy)
- Péče o přidělená kola (správné využívání jízdního kola v silničním provozu, čištění kol, drobné opravy, pravidelná údržba kontrola stavu kol, v závěru měsíce října kola připravit a zazimovat)

Vlastní subjektivní komentář

V DD nezaměstnává žádnou uklízečku a ani údržbáře. Pokud se nevyskytne větší závada např. na budově nebo zařízení, děti se podílejí na údržbě a opravě domova.

Tabulka 10: Estetické činnosti Dolní Lánov

Estetické činnosti		
Popis	Osvojení a prohlubování zásad slušného chování při stolování, při pobytech mimo domov, úcta k lidem, vzájemná pomoc mladším, slabším a nemocným. Rozvoj zájmu a talentu v hudební i výtvarné oblasti. Výzdoba pokojů, bloků a společných prostor DD. Zlepšení zásad osobní hygieny.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 3	<u>Specializace</u> ➤ 5 ➤ dramatická výchova ➤ tancování – moderní tance, společenské tance ➤ výtvarné techniky ➤ keramika ➤ sochání
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ specializace 1x týdně ➤ každodenní činnosti	<u>Individuálně</u> ➤ Tance – trénink na soutěž či vystoupení podle potřeby

Náměty činností

- Osvojení základů společenského chování
- Výtvarná oblast zahrnuje vyzkoušení si nových výtvarných technik (pointilismus, valérová malba, doping)
- Výtvarné techniky mohou být použity k výzdobě prostoru DD
- V rámci estetické výchovy je možné se přihlásit do kroužků keramiky, kde je zahrnuto i sochání.

- Možnost docházet na taneční kroužek
- Dramatická výchova je zprostředkována formou her
- Využití dramatické výchovy nalezneme v klubovém odpoledni.

Vlastní subjektivní komentář

Estetická činnost v domě z mého pohledu probíhá velmi dobře, ale někteří vychovatelé se k zájmovým kroužkům spojený s touto činností obracejí zřídka.

Tabulka 11: Sportovní činnosti Dolní Lánov

Sportovní činnosti		
Popis	Jedná se o zájmovou sportovní činnost v rámci kalendářního roku dle ročních podmínek. Sezónní příprava na jednotlivé sportovní soutěže. Motivace dětí k docházce na zájmové kroužky nabízené v DD.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 6 ➤ Spinning ➤ Cyklistika ➤ Sjezdové lyžování ➤ Sportovní kroužek ➤ Stolní tenis ➤ Sportovní kroužek
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ O víkendovém provozu ➤ Zájmové kroužky 1x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ Příprava na soutěže a závody

Náměty činností

- Spontánní pohybové hry
- Míčové hry – fotbal, volejbal
- Sezónní sportovní činnosti – sjezdové lyžování, cyklistika, bruslení, plavání

- Zájmové kroužky pořádané DD viz. Tabulka sportovních činností
- Atletika

Vlastní subjektivní komentář

Výrazným protikladem oproti dětského domu ve Vrchlabí je právě oblast sportovních činností. DD Dolní Lánov má veškerou výbavu sportovních potřeb pro všechny děti. Každé dítě vlastní sjezdové lyže, běžky a kolo.

Tabulka 12: Sebeobslužné činnosti Dolní Lánov

Sebeobslužné činnosti		
Popis	Celoroční dodržování zásad – slušného chování, vhodné oblečení, dodržování hygienických návyků. Vhodné využívání svěřených a společných prostor.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ Každodenní činnost	<u>Individuálně</u> ➤ 0

Náměty činností

- Vhodné využívání svěřených a společných prostor
- Udržování pořádku v kuchyni RS
- Udržování pořádku ve skříních s osobním prádlem
- Osvojení si správných hygienických návyků – péče o vlasy, mytí rukou po činnosti, po použití WC, sprchování, koupání
- Vhodné oblékání dle ročního období a prováděné činnosti (sport, pracovní činnost, návštěvy kulturních zařízení, výlety, akce školy a DD, návštěva u lékaře apod.)
- vhodné a správné využívání obuvi k dané činnosti určené pro sport, turistiku, taneční, významné kulturní a společenské akce

Vlastní subjektivní komentář

V DD se klade větší důraz na sebeobslužné činnosti než v DD Vrchlabí. Ale z toho důvodu, že část dětí je mentálně retardovaná, anebo se jedná o děti, které přišly z rodin, kde návyky osobní hygieny nebyly upevňovány.

Tabulka 13: Přírodovědné činnosti Dolní Lánov

Přírodovědné činnosti		
Popis	Vytvoření kladného vztahu k přírodě a svého blízkého okolí. Prohloubení povědomí o ekologii.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 1	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ Každodenní činnost	<u>Individuálně</u> ➤ 0

Náměty činností

- Ochrana životního prostředí
- Vycházky do přírody a všímání si změn dle ročního období
- Poznávání lesních plodů
- Péče o pokojové květiny
- Ochrana životního prostředí
- Údržba zahrady

Vlastní subjektivní komentář

Domnívám se, že v této oblasti DD má stále co zlepšovat. Děti o ochraně životního prostředí nemají téměř žádnou představu. Nejedná se pouze o znalosti, ale i pocity, které jinak děti vřele neprojeví. Vychovatelé si jsou toho vědomi a připravují program, který by dětem přiblížil tuto oblast.

Tabulka 14: Zájmové kroužky v dětském domově a mimo dětský domov Dolní Lánov

Zájmové kroužky v dětském domově a mimo dětský domov		
Popis	Pokud mají děti zájem o zájmové kroužky v DD, musí se přihlásit a docházet na ně. Zájmové kroužky mimo DD se týká fotbalu v Prosečné.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 0	<u>Specializace</u> ➤ 7 ➤ Sportovní kroužek ➤ Stolní tenis ➤ Taneční a dramatický kroužek ➤ Cyklistika ➤ Sjezdové lyžování ➤ Keramika sochařství ➤ Spinning
	<u>Obecně</u> ➤ 1x týdně	<u>Individuálně</u> ➤ Příprava na závody
Časové trvání		

Nabídka zájmových kroužků

1. Sportovní kroužek

- Každé pondělí
- Kroužek je rozdělený podle věku dětí – mladší začínají ve 4 hodin a starší v 6 hodin
- Činnosti se střídají sezónně
- Záleží na počasí a kreativité vychovatele

Vlastní subjektivní komentář

Pokud vychovatel zvolí činnost na atletickém stadionu ve městě (Vrchlabí), na zimním stadionu, v plaveckém bazénu, není problém dopravit děti na místo určení. DD vlastní osobní

automobil a terénní automobil. Což je pro dětský domov, který se nenachází ve městě velkou výhodou a zároveň nutností.

2. Stolní tenis

- 1x týdně

Vlastní subjektivní komentář

Jedná se o kroužek, který je často z důvodu nepřítomností dětí (převážně chlapců) zrušen. Chlapci se zúčastňují spousty jiných zájmových činností a na stolní tenis se pozapomíná.

3. Taneční a dramatický kroužek

- 1x týdně, dle potřeby nacvičování na vystoupení, soutěž
- Trénink probíhá v tělocvičně za doprovodu jednoho vychovatele.
- Děti se učí vnímat hudbu, koordinaci těla, ovládání mimiky – proto vedoucí kroužku spojil taneční kroužek a dramatickým zaměřením. Tanec je herecký výkon. Děti se v dramatické výchově učí používat např. emoce, grimasy, gesta, postoj těla, což je pro tanec nesmírně důležité.

Vlastní subjektivní komentář

Setkala jsem se z několika případy, kdy ostatní vychovatelé neměli moc pochopení pro tento zájmový kroužek. Tanečníci jsou velmi úspěšní, dostávají časté nabídky na účinkování na mnoha akcích.

4. Cyklistika

- 1x týdně – sezóně
- Je zapotřebí dvou vychovatelů – vypomáhá i pan ředitel

Vlastní subjektivní komentář

Zájmové kroužek, který je orientovaný na výkon dětí, zlepšování zdatnosti dětí a připravuje děti na soutěže (i psychicky). Kolem toho kroužku se vytvořila skupina dětí, které z pohledu jiných mají větší výhody.

5. Sjezdové lyžování

- 1x týdně, ale jedná se z větší části o individuální přístup
- Zájmový kroužek orientovaný na zdokonalování techniky sjezdového lyžování, zlepšení tělesné zdatnosti dětí.

Vlastní subjektivní komentář

Jedná se o další zájmový kroužek, který je orientovaný na výkon dětí. Mezi dětmi nemá velké zastoupení. Děti sjezdové lyžování provozují v rámci činnosti v RS.

6. Keramika a sochařství

- 1x týdně
- Vyrábějí se zde převážně výrobky, které jsou věnovány jako malé poděkování sponzorům.

Vlastní subjektivní komentář

Zájmový kroužek je spíše věnovaný dětem, které nemají nadání pro sport, nebo děti prvního stupně na základní škole, či děti mentálně postižená. O sochařství se paní vychovatelka pokouší již dva roky, ale bohužel její snažení zatím nesklízí předpokládané výsledky.

7. Spinning

- 1x týdně
- Mohou se jednorázově přidat i děti, které nejsou oficiálně přihlášeny.
- Pro spinning je vybudovaná speciální místnost se 2 koly.

Vlastní subjektivní komentář

Zájmový kroužek nepatří mezi oblíbené činnosti. V dotaznících žádné z dětí neuvedlo docházku na tento kroužek. Spinningových kol je na kapacitu přihlášených dětí (převážně děvčat) nedostatek, děti musí čekat a postupně se vystřídat.

Tabulka 15: Klubová odpoledne a kulturně společenské akce Dolní Lánov

Klubová odpoledne a kulturně společenské akce		
Popis	V klubovém odpoledni mají děti za úkol předvést, co se naučily a secvičily se svým vedoucím. Oslava narozenin a svátků, odchodu dětí z DD, příprava plesu pro DD a poděkování sponzorů.	
Počet vychovatelů	<u>Obecně</u> ➤ 8	<u>Specializace</u> ➤ 0
Časové trvání	<u>Obecně</u> ➤ Klubová od. 2x do roka	<u>Individuálně</u> ➤ Jednorázové kulturně společenské akce

Klubová činnost je povinná pro všechny RS, které nacvičí a jedno stanovené odpoledne předvede své vystoupení celému DD a jeho vedení. Záleží na kreativitě vychovatelů a dětí.

Vlastní subjektivní komentář

Klubová odpoledne nemají kladnou odezvu u vychovatelů, ale i u dětí. Podle názoru vychovatelů přidělávají práci na víc.

Pobyty dětí mimo DD a soutěže

1. Pobyty dětí mimo DD

- Jedná se flexibilní pobyty, které jsou zaštitěny granty a sponzorskými dary.
- Sponzorské dary mohou být poskytnuty jako finanční prostředek a nebo vypůjčení objektu (firemní chaty).
- Průběhu školního roku je dětem poskytnuto několik víkendových pobytů mimo DD, v období prázdnin se děti nepobývají v DD, vždy je pro ně připravený výjezd.
- V současné době v DD probíhají akce s názvem Víkendové soustředění – intervenční prožitkový program: cílem pobytu je zvýšit schopnost a odolnost dětí před projevy rizikového chování, prevence proti užívání návykových látek, umožnit zlepšení integrace do společnosti, zlepšení vztahů v RS. Ve vzájemných interakcích umožnit dětem prožitek plně funkční rodiny, s postupnou změnou názorů na již zažité rodinné vztahy.

- Na soustředění musí být připravený program s harmonogramem, s RS vyjíždějí oba vychovatelé a noční vychovatel.
- Další typ pobytu mimo DD je tréninkové soustředění. Je určeno pro děti, které jsou přihlášeny na ZK v oblasti sportu a věnují se činnosti závodně. Na pobytu zdokonalují fyzický výkon, ale i taktiku při závodění. Oblast je zaměřená na cyklistiku, sjezdové lyžování, taneční a dramatický kroužek.

Vlastní subjektivní komentář

Intervenční prožitkový program je mezi vychovateli v soukromí nazýván jako „zátěžový program“, protože děti staví do pozic, které v DD ještě poznaly. Tréninková soustředění nejsou z mého pohledu rovnocenné. Soustředění v oblasti cyklistiky a sjezdového lyžování je umožněno pouze dětem, které závodí. Počet dětí není velký a výjezdy jsou směřovány i do zahraničí. Tanečního soustředění se zúčastňují děti, které tancují, ale i děti, které na víkend zůstávají v DD. Když probíhá trénink, pro netančící děti je připravený jiný program.

2. Přehled vybraných soutěží

- České hnutí speciálních olympiád (únor 2009 USA): 3 zlaté a 2 stříbrné medaile v alpských disciplínách ve speciální olympiádě z USA.
- Český svaz mentálně postižených sportovců (leden 2010 Itálie): mistr světa ve slalomu.
- Český svaz mentálně postižených sportovců 2009: mistryně světa v cyklistice.

3. 2. 6 Osobní rozbor DD

Vykonávala jsem roční praxi v DD Dolní Lánov a domnívám se, že mám objektivní náhled na volný čas dětí.

Děti umístěné do DD jsou převážně romské národnosti a mají snížené IQ, spousta dětí se stydí za to jací jsou. Nestydí se za to, že je rodiče odložili (ve většině případů) do DD, ale spíše za to jak vypadají a jací jsou. Vychovatelé v nich pěstují sebevědomí právě díky sportu či tanečních vystoupení. Děti vidí, že sami něco dokážou, že se jejich jméno objeví v novinách, získání možnost zatančit na festivalu věnovaného zesnulému Michaelu Jacksonovi. Jejich samotné úspěchy jsou pro ně hnací silou vpřed, stále něco zlepšovat a zdokonalovat.

Jak zařízení vypadá a funguje, je výsledek vedoucího zařízení (pana ředitele). Je to člověk společensky velmi známý, na stranu DD získal velké množství sponzorů, proto děti mohou poznávat doslova celý svět (v rámci sportovních soutěží). Pan ředitel je vášnivý sportovec, proto DD má obsáhlou vybavenost sportovních potřeb. Pozapomínalo se na esteticko-výchovnou stránku domova, v důsledku stížností na tento nedostatek ze stran vychovatelů se v domově zavedlo klubové odpoledne – výsledek neodpovídá očekávání.

Vychovatelé se snaží dosáhnout cíle, aby děti byly co nejvíce samostatné po skončení pobytu v DD. Proto se i vedení rozhodlo, že školní jídelna bude vydávat obědy a to pouze v týdnu. Děti si musí každý den připravit večeři a i obědy o víkendovém provozu samy. DD nezaměstnává uklízečku, která by se postarala o společné prostory. Vytvořily se denní služby, kde se RS střídají.

Z předložených dotazníků můžeme vyčíst, že děti (převážně děvčata a starší chlapci) mají někdy pocit z přetěžování svých sil. Jelikož musejí zvládat školu – častý pozdní návrat, zájmové kroužky, příprava večeře, příprava na vyučování, úklid a klidový režim.

I když tyto děti přicházejí o chvíle strávené se svojí vlastní rodinou, chvíle, které se nedají jinak vrátit a nahradit, tak přesto zde děti získávají možností zkušenosti a zážitků, které by nikdy nepoznaly v okolí své vlastní rodiny.

3. 3 Vyhodnocení dotazníků

Dětské domovy mi poskytly možnost docházet do zařízení, prostudovat dokumenty týkající se volného času jejich svěřených dětí a pozorovat je při práci. Hlavní otázka však je, zda děti mají stejný pohled a názor na využití svého volného času jako jejich vychovatelé.

Způsob získání informací byl zvolen formou dotazníků. Otázky byly zaměřeny na volný čas dětí z DD, jejich spokojenost s volným časem a možnosti na změnu.

Otázky vyhodnocuji jednotlivě, tak jak následují za sebou. Výsledky znázorňuji v grafech a tabulkách.

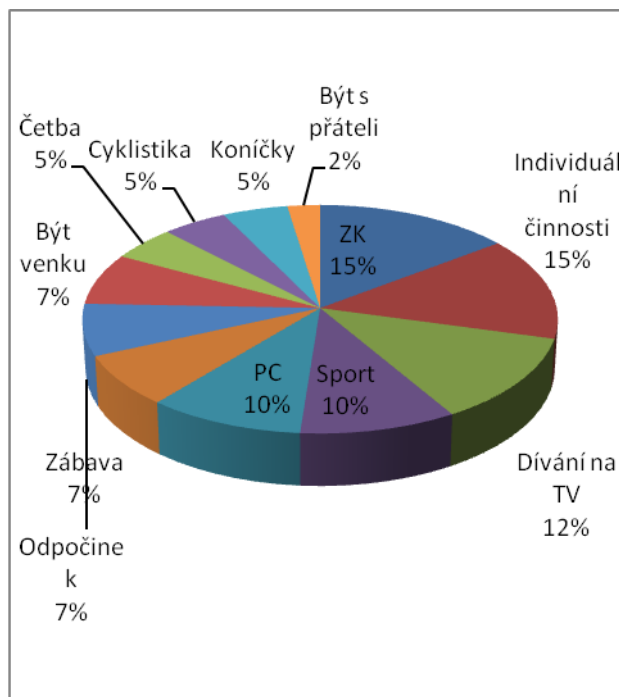
Všechny dotazníky vyplňovaly děti za mé přítomnosti a samozřejmě podle jejich vlastního uvážení. V DD ve Vrchlabí se neobjevily žádné potíže, v DD Dolní Lánov jsem musela v několika případech pomoci.

DD Vrchlabí – 100% = 24 dětí (16 dívek, 8 chlapců)

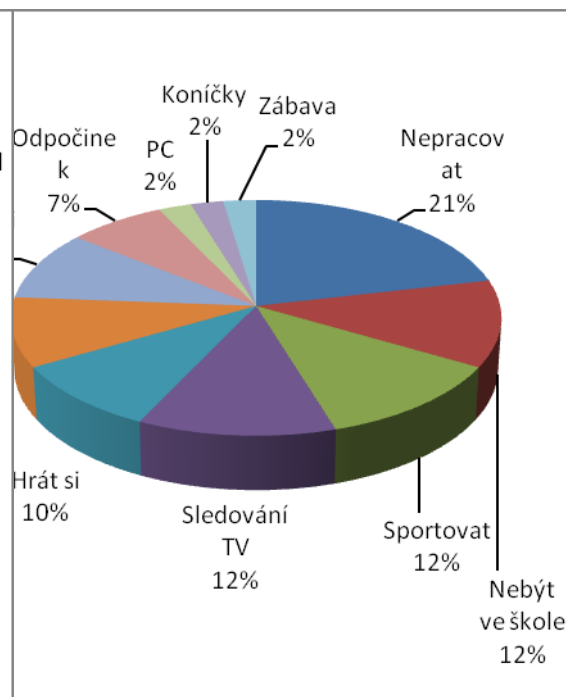
DD Dolní Lánov – 100% = 27 dětí (16 dívek, 11 chlapců)

1. Napiš, co si představuješ pod pojmem *volný čas*.

DD Vrchlabí

DD Lánov

Graf 1: odpovědi na otázku č.1

Graf 2: Odpovědi na otázku č.1 Dolní Lánov

Shrnutí

Cíl otázky

Úkolem bylo zjistit, zda děti mají povědomí o tom, co znamená volný čas. Úspěšnost byla skoro 100%. V DD Dolní Lánov jsem musela s otázkou v pěti případech pomoci. Grafy znázorňují zkrácené odpovědi dětí. Po zodpovězení otázky jsem dětem přečetla definici tohoto pojmu, kterou uvádí J. Pávková v publikaci Pedagogika volného času.

Chlapci x dívky

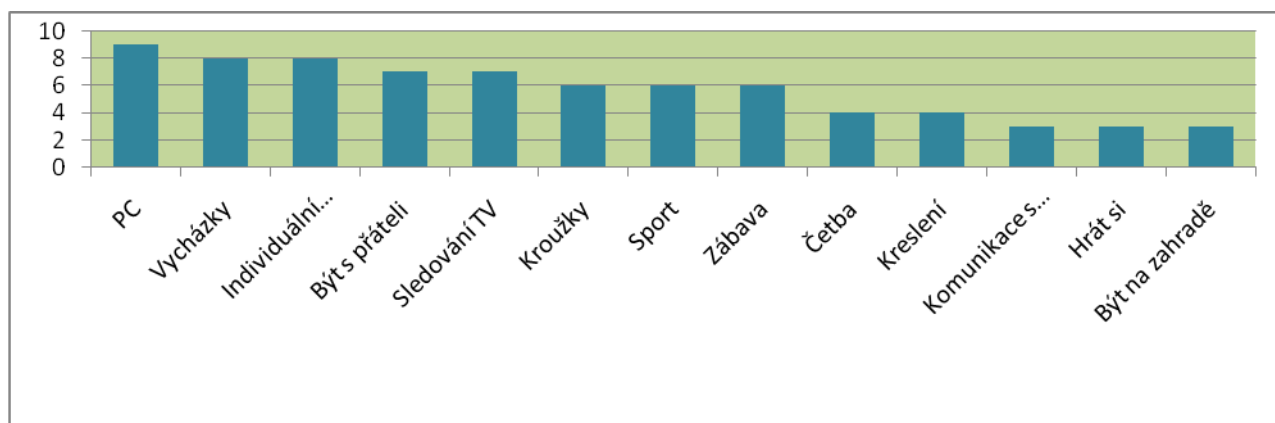
V DD Vrchlabí se u chlapců nejčastěji objevovala činnost s počítačem, sport a sledování TV, u dívek pak zájmové kroužky, individuální činnosti a zábava obecně. V Dolním Lánově uváděli chlapci nejvíce sledování TV, nepracovat, nebýt ve škole a dívky také chápou volný čas jako dobu, kdy nemusí pracovat, setkání s přáteli, nebo možnost vycházky.

Srovnání domovů

Na prvních místech se u těchto dvou domovů objevují dvě varianty - 1) nepracovat a 2) zájmové kroužky. Dále například děti obou domovů uvádějí sledování TV. Nejvýraznější rozdíl mezi domovy je u možnosti „Být s přáteli“. U vrchlabského domova je tato varianta zastoupena pouze ve dvou procentech respondentů, přičemž v Dolním Lánově tuto možnost uvedlo 10% dotazovaných.

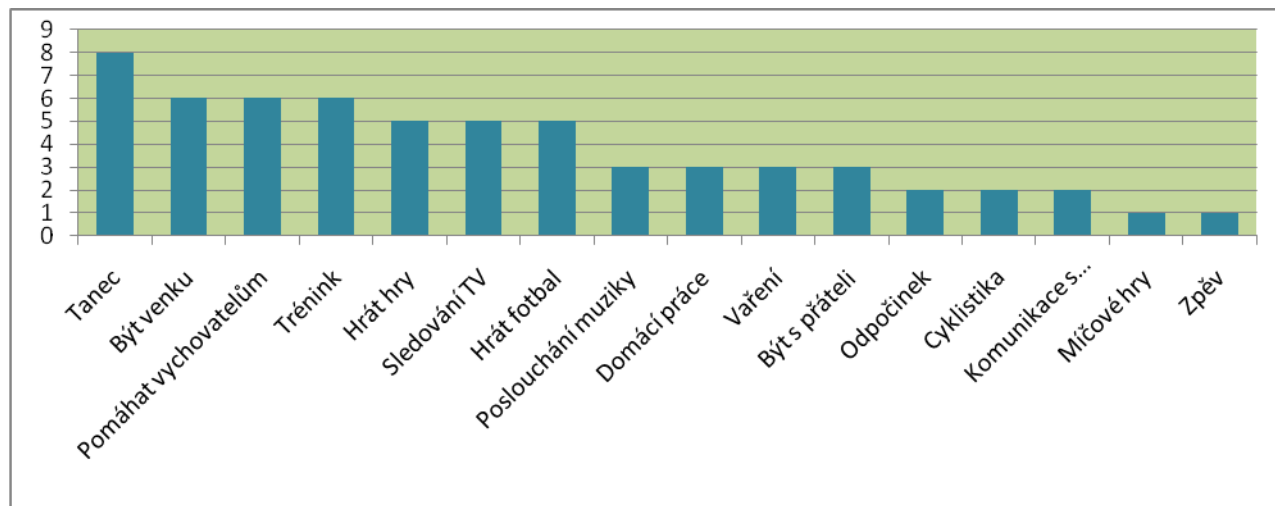
2. Jaké činnosti nejčastěji provozuješ ve svém volném čase?

DD Vrchlabí

Graf 3: Odpovědi na otázku č.2

DD Dolní Lánov

Graf 4: Odpovědi na otázku č.2

Shrnutí

Chlapci x dívky

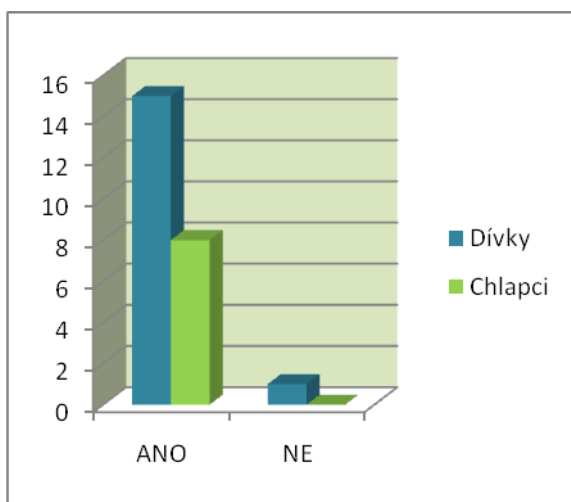
Chlapci uvádějí nejvíce individuální činnost, PC a také vycházky. V Dolním Lánově se kluci nejčastěji věnují fotbalu, hrám a tréninku. Dívky mají oblíbené vycházky, tanec a často pomáhají vychovatelům.

Srovnání domovů

Děti z DD Vrchlabí vytyčily činnosti převážně estetickovýchovné, které jak uvedly vychovatelky, jsou nejvíce využívány. Respondenti z DD Dolní Lánov jmenovali převážně sportovní činnosti, avšak starší děvčata uvedla práci v domácnosti a vaření.

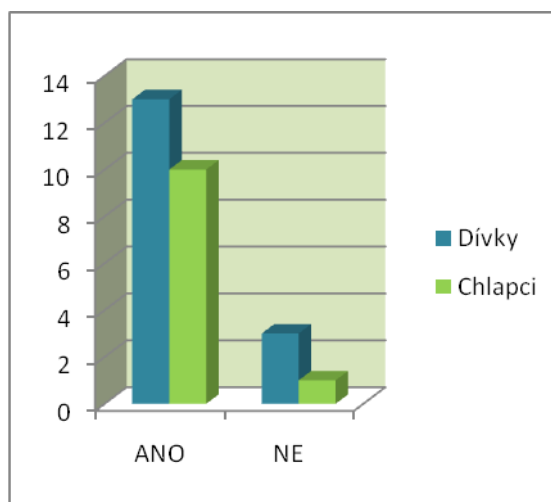
3. Jsi se svým volným časem spokojený/ná?

DD Vrchlabí

Graf 5: Odpovědi na otázku č.3

DD Dolní Lánov

Graf 6: Odpovědi na otázku č.3 Dolní Lánov

Shrnutí

Chlapci x dívky

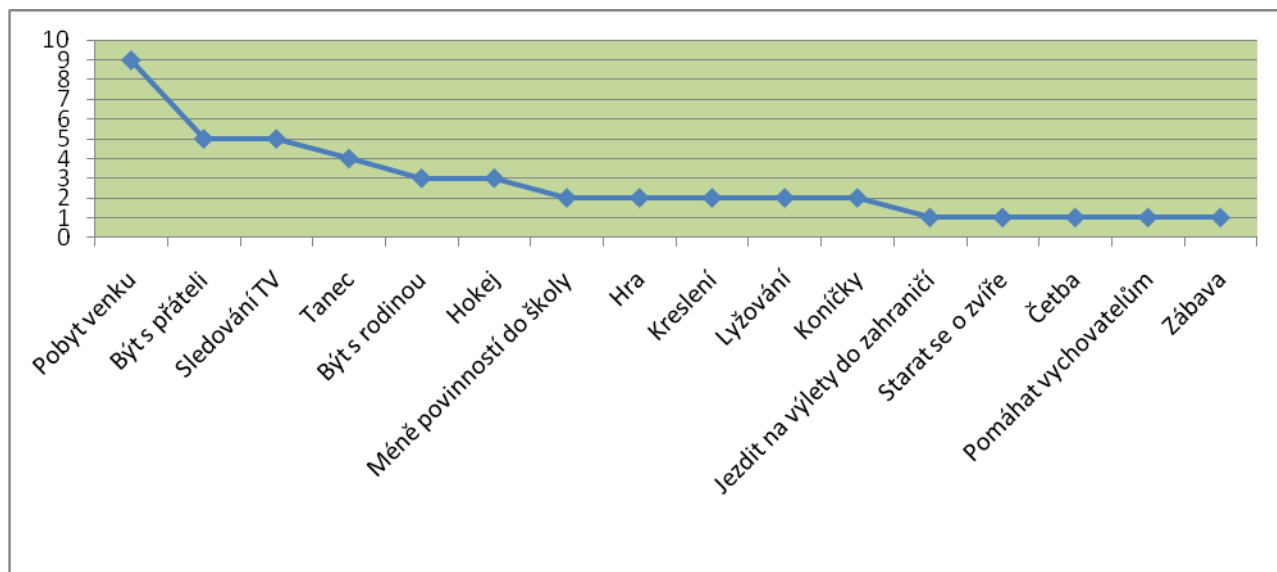
Ohledně spokojenosti s využíváním volného času není mezi pohlavími rozdíl. Většina chlapců i dívek je se svým volným časem spokojena.

Srovnání domovů

Respondenti z obou domovů odpovídali na tuto otázku většinou kladně (Vrchlabí 96%, Dolní Lánov 85%). U dětí z DD Vrchlabí je nespokojenost převážně u dětí, které jsou v domově kratší dobu. U lánovského domova se záporná odpověď objevuje u starších dětí, převážně dívek, které mají pocit, že jsou přetěžovány domácími pracemi.

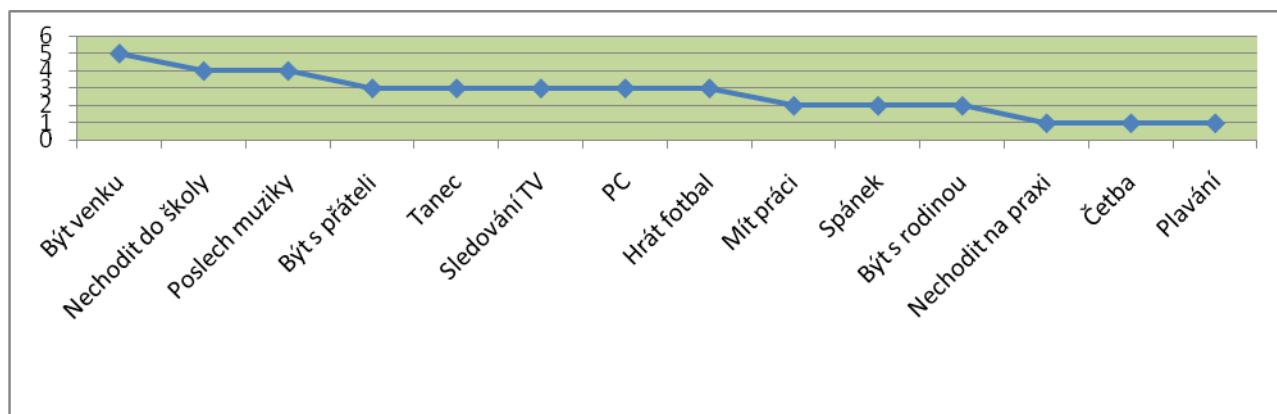
4. Co bys nejraději dělal/a ve svém volném čase?

DD Vrchlabí

Graf 7: Odpovědi na otázku č.4 Vrchlabí

DD Dolní Lánov

Graf 8: Odpovědi na otázku č.4 Dolní Lánov

Shrnutí

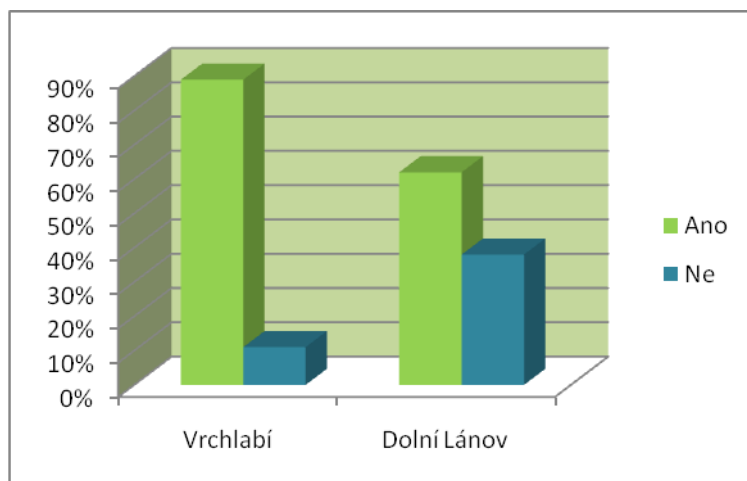
Chlapci x dívky

Chlapci by nejraději svůj volný čas věnovali sportům či pasivnějším činnostem u televize či počítače. Dívky by se oproti chlapcům rády věnovaly svým přátelům, staraly se o zvířata, podnikaly výlety do zahraničí, četly si a bavily se.

Srovnání domovů

V dětských domovech došlo ke shodě v nejčastější odpovědi - delší a častější vycházky. Najdeme zde ale i rozdíly, například v bodě „Být s rodinou“, který je ve Vrchlabí na pátém místě, ale v Dolním Lánově až na jedenáctém. Za povšimnutí také stojí fakt, že děti z DD Vrchlabí zde vůbec neuvádějí počítač, na rozdíl od dětí z Dolního Lánova.

5. Navštěvuješ zájmový kroužek?

Graf 9: Odpovědi na otázku č.5 ve Vrchlabí a v Dolním Lánově

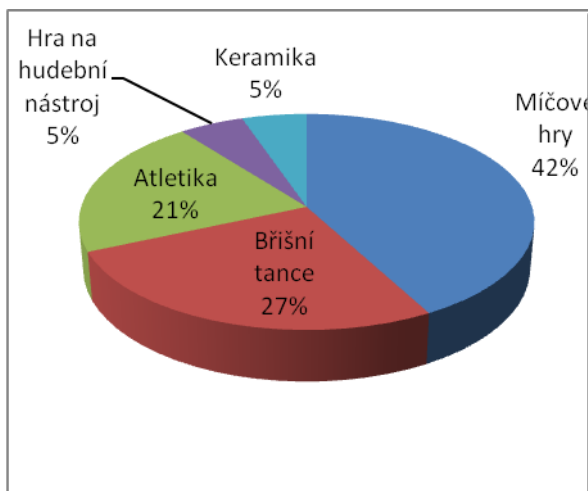
Shrnutí

Srovnání domovů

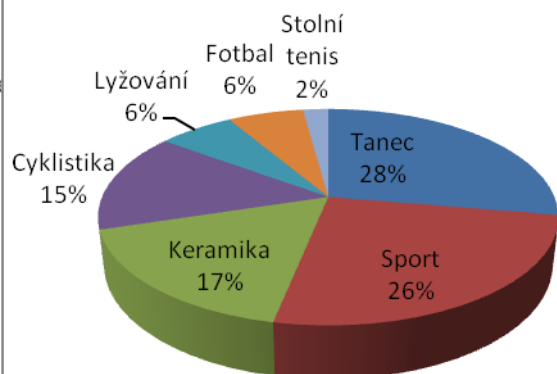
DD Vrchlabí má oproti Dolnímu Lánovu méně motivované chlapce. To je patrné z toho, že v DD Dolní Lánov docházejí na kroužky všichni chlapci. Celkově je v této statistice úspěšnější lanovský domov. Zde nedochází do kroužků pouze 11% dětí, a jsou to převážně starší dívky, které dojíždějí pozdě ze školy nebo z praxe.

6. Jaké to jsou zájmové kroužky?

DD Vrchlabí

DD Dolní Lánov

Graf 10: Odpovědi na otázku č.6 Vrchlabí

Graf 11: Odpovědi na otázku č.6 Dolní Lánov

Shrnutí

Chlapci x dívky

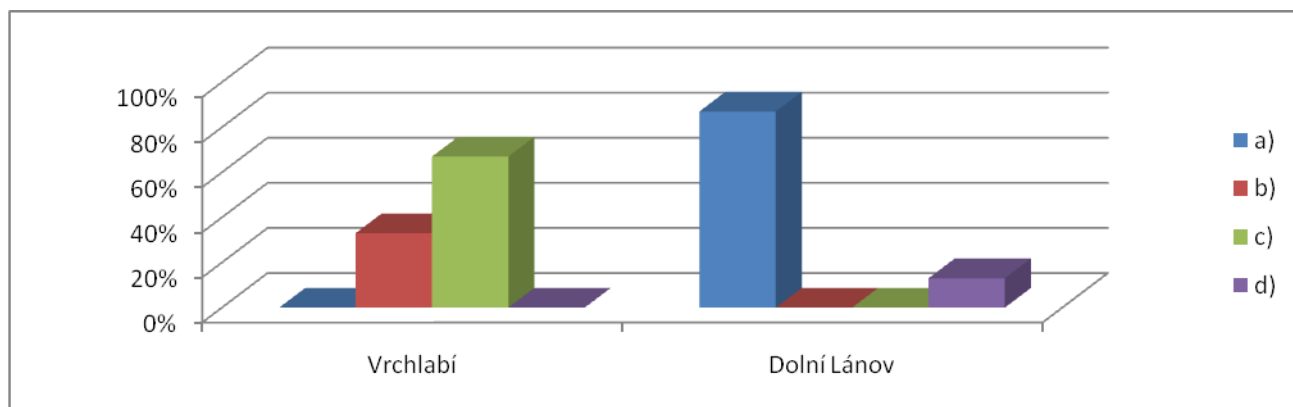
Chlapci i dívky nejčastěji navštěvují sportovní kroužky. Výjimečně se u obou objevuje keramika, u dívek hra na hudební nástroj.

Srovnání domovů

U DD Vrchlabí je nutné poznamenat, že míčové hry jsou určeny převážně pro menší děti. Aktivita pro starší chlapce nejsou tolik zastoupené. V DD Dolní Lánov se pod slovem sport skrývá sportovní kroužek, na němž je velká účast a má v zastoupení všechny věkové kategorie. U dětí je oblíbený, protože není orientovaný na výkon, ale pro jejich pobavení.

7. Kde kroužky probíhají?

- a) v dětském domově
- b) DDM
- c) ve městě
- d) dojíždím do jiného města

Graf 12: Odpovědi na otázku č.7 ve Vrchlabí a v Dolním Lánově

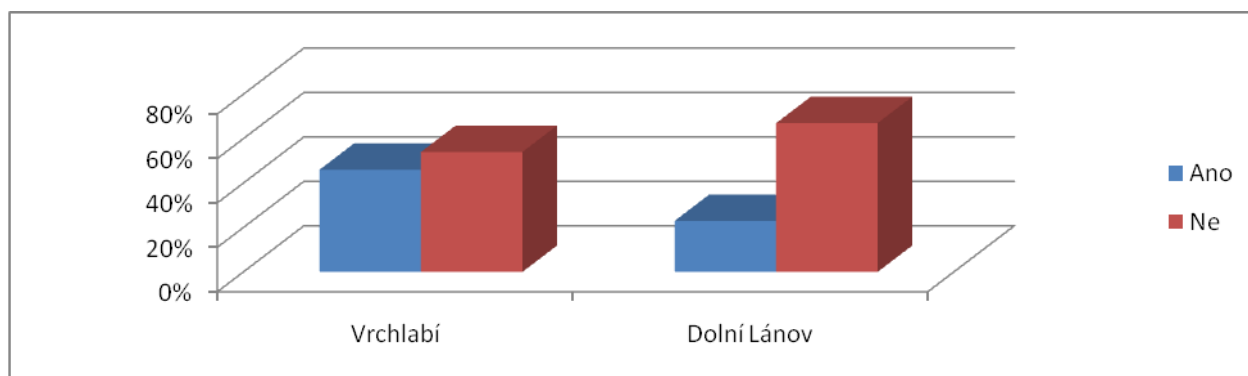
Shrnutí

Srovnání domovů

Rozdíl je patrný na první pohled. DD Vrchlabí dětem neposkytuje žádný zájmový kroužek, oproti tomu v Dolním Lánově organizuje domov dětem většinu zájmových kroužků, kromě fotbalu.

8. Měl/a bys zájem navštěvovat ještě nějaký kroužek?

- a) ano – jaký?
- b) ne

Graf 13: Odpovědi na otázku č.8 ve Vrchlabí a v Dolním Lánově

Tabulka 16: výsledky 8 otázky

DD Vrchlabí		DD Dolní Lánov	
Hip hop	13%	Břišní tance	15%
Jízda na koni	5%	Zpěv	11%
Atletika	4%	Plavecký kroužek	7%
Míčové hry			
Keramika			
Hokej			
Plavecký kroužek			
Horolezectví			
Kroužek o vlacích			

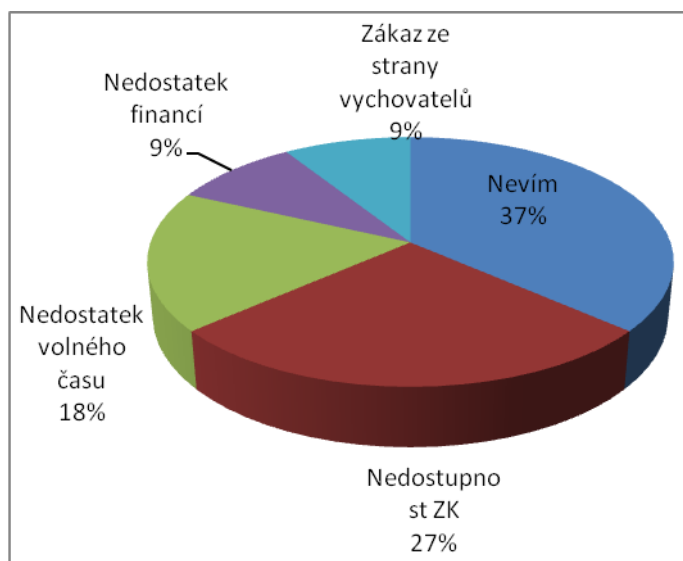
Shrnutí

Srovnání domovů

I u odpovědí na tuto otázku je rozdíl markantní a viditelný při prvním zhlédnutí tabulky. Je to možná tím, že DD Dolní Lánov poskytuje, kromě jednoho, všechny kroužky přímo v domově, jejich nabídka není tak bohatá jako u domova ve Vrchlabí a děti tedy nejspíš nemají přehled o tom, jaké kroužky by dále mohly navštěvovat. U obou domovů ale převládá odpověď „Ne“, děti tedy obecně nemají zájem o další kroužky.

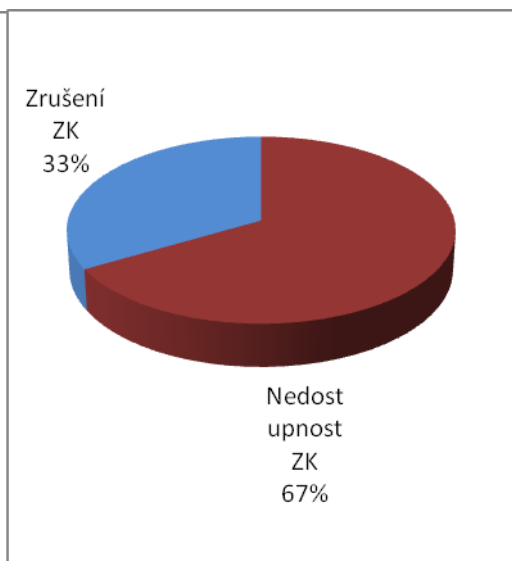
9. Z jakého důvodu na kroužek nechodíš? (navazuje na otázku předchozí)

DD Vrchlabí

Graf 14: Odpovědi na otázku č.9 Vrchlabí

DD Dolní Lánov

Graf 15: Odpovědi na otázku č.9 Dolní Lánov

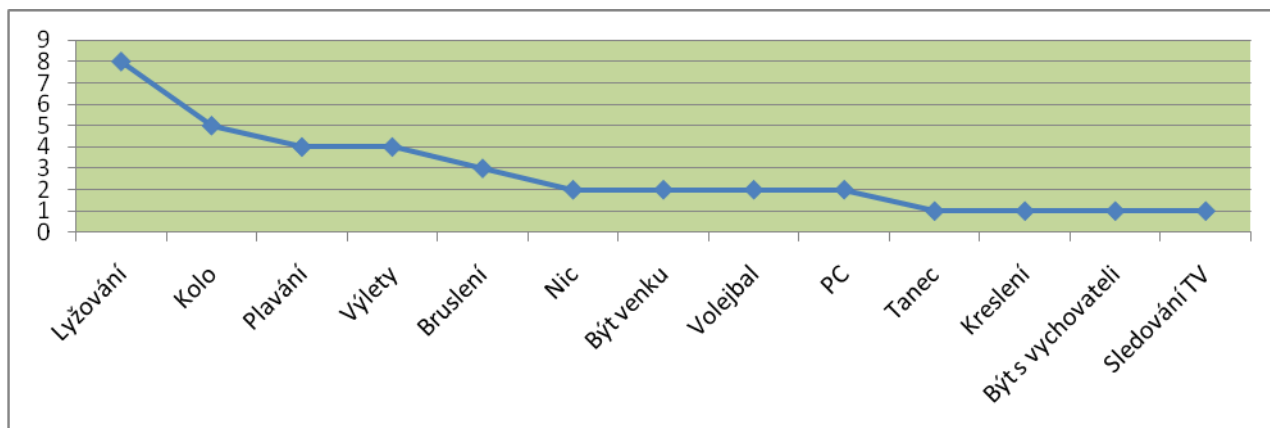
Shrnutí

Chlapci x dívky

Odpovědi se většinou shodují u obou pohlaví. Rozdíl nacházíme v tom, že chlapci uvádějí i možnost zákazu ze strany vychovatele.

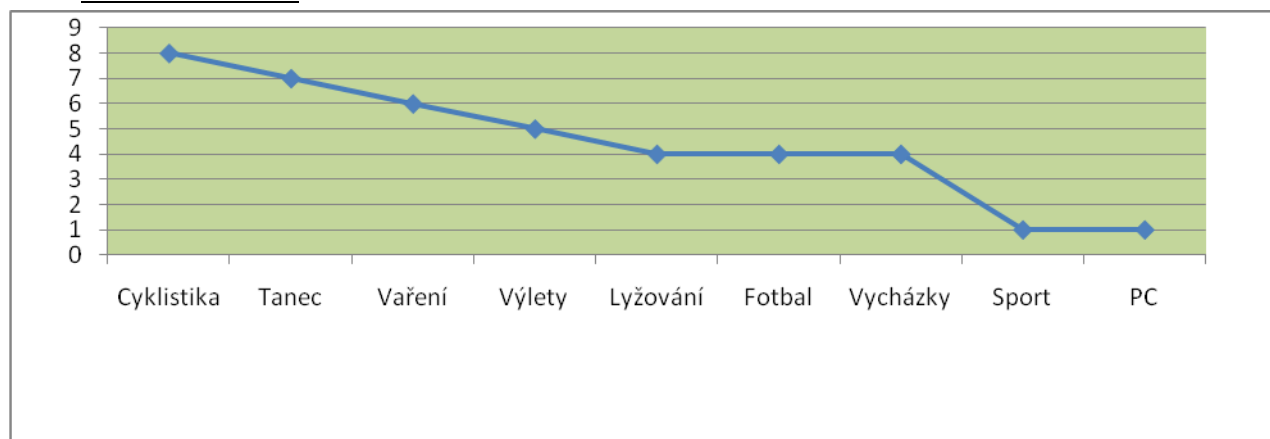
10. Které činnost tě v domově nejvíce baví?

DD Vrchlabí

Graf 16: Odpovědi na otázku č.10 Vrchlabí

DD Dolní Lánov

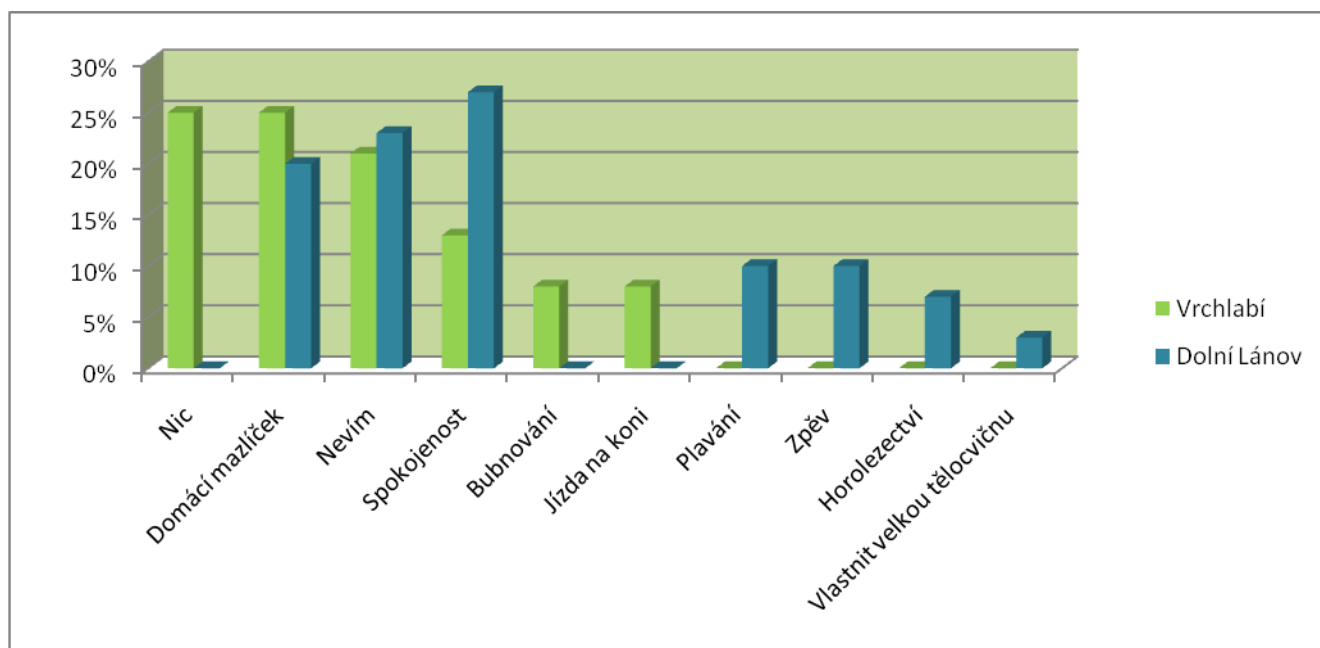
Graf 17: Odpovědi na otázku č.10 Dolní Lánov

Shrnutí

Srovnání domovů

Stejně jako v několika předešlých otázkách můžeme v odpovědích najít převážně sportovní aktivity a to u obou domovů. Rozdíly tu však jsou. Za zmínku stojí, že děti z Dolního Lánova neuvedly sledování televize, PC je na posledním místě a navíc je tu na třetím místě oblíbenosti vaření, které respondenti z Vrchlabí neuvedli vůbec.

11. Jakou činnost bys v domově zavedl/a?

Graf 18: Odpovědi na otázku č.11 ve Vrchlabí a v Dolní Lánově

Shrnutí

Srovnání domovů

U odpovědí na tuto otázku je největší rozdíl v tom, že v součtu jednotlivých odpovědí uvedly mnohem více návrhů děti z Dolního Lánova. Příčin může být několik - ve Vrchlabí je menší motivace, méně prostoru pro přemýšlení nad těmito věcmi, atd. Za povšimnutí stojí v neposlední řadě rozdíl u spokojenosti dětí.

3. 4 Návrhy na zlepšení situace ve zkoumaných dětských domovech

Návrhy, se kterými přicházím, nejsou zaměřeny pouze na oblast volnočasových aktivit, ale i na provozní řád dětského domova, pravidla v rodinných skupinách a náměty na nové zájmové činnosti.

3. 4. 1 DD Vrchlabí

1. Úprava zahrady

- a) Vrchlabský domov nejvíce postrádá dětské hřiště, které by se dalo vybudovat na zahradě za budovou. Bohužel terén je velmi nerovný bylo by nutné celý prostor kompletně zrekonstruovat. K tomu by byla tato změna velmi finančně nákladná.
- b) Navrhuji ale i méně složitou úpravou zahrady. Ta spočívá ve vybudování zastřešeného přístřešku, který by posloužil jako ochrana před sluncem a deštěm, k využití oslav, k posezení s vychovateli apod.

2. Sebeobslužné činnosti a rodinná výchova

- a) Změnu v této oblasti vidím především v přenechání údržby společných prostorů dětem. Ty si tak budou upevňovat sebeobslužné návyky a vztah k práci.
- b) Sebeobslužné činnosti a rodinná výchova spolu úzce souvisí. Rodinné skupiny, v nichž zde děti žijí, se o sebe starají samy. Dle mého názoru však mají spoustu věcí usnadněných. Jedná se například o zajištění večeří, které dostávají ze školní jídelny. Pouze o víkendu si vaří samy (i tehdy však suroviny obstarává školní jídelna). Bylo by mnohem přínosnější, kdyby si děti s vychovateli připravovali jídelníček, sami si vařili večeře a nakupovali. Děti tak získají cenné zkušenosti, které uplatní v budoucím životě.

3. Reklama

- a) DD potřebuje získat více sponzorů. Důležitá je reklama, která by se měla zveřejnit v informačních výlohách, na městském úřadě, v domově kultury a na zimním stadionu.
- b) Zároveň i díky této reklamě by se lidem dostal do povědomí rozdíl mezi dětským domovem a školní jídelnou, a dětským domovem a základní školou. Obyvatelé Vrchlabí si často zaměňují tyto dva typy zařízení a bohužel vychovatelé domova mají pocit, že jim záměna ubližuje.

3. 4. 2 DD Dolní Lánov

1. Dobrovolníci

- a) Důvodem pro tento podnět jsou časté výjezdy dětí z dětského domova na pobyt či závody. Vychovatelé potřebují k sobě pomocnou ruku. Bohužel DD nemá finanční prostředky na další mzdy, které by se poskytly pro zajištění dalších asistentů pro pedagogy. Proto navrhuji příjem dobrovolníků, kteří by do DD docházeli a především v těchto případech vypomohli.
- b) Dobrovolníci by pomáhali také při organizaci zájmových kroužků, jelikož vychovatelé tyto činnosti provozují ve svém osobním volnu.

2. Vytvoření nového zájmového kroužku

- a) V domově dříve fungoval pěvecký soubor. Jelikož o něj jevílo zájem málo dětí, byl zrušen. Výsledky dotazníku ale ukazují, že dětem soubor schází a procento zájemců se zvýšilo.
- b) Pěvecký soubor bych otevřela při školní družině, protože zájem o zpěv mají menší děti, které do družiny dochází.

3. Zrušení zájmového kroužku spinning

- a) Podle výsledku dotazníku si na spinning nevzpomnělo žádné z dětí. Proto navrhuji, aby klíče od spinningové místnosti byly k dispozici na všech blocích jednotlivých RS.
- b) Přednostní právo na využití spinningu by měly děti, které se připravují na závody v lyžování a v cyklistice.

4 ZÁVĚR

Nahradit rodinu podle mého názoru není možné v žádném zařízení. Její funkce jsou natolik specifické, podmínky a zázemí natolik vzácné, že jen rodina dokáže toto vše naplno splnit. Bohužel se ale ve společnosti vyskytuje spousta případů, kdy děti rodinu ztratí, a nebo ti, kteří jsou za výchovu odpovědni, nezvládnou tyto funkce plnit. Jestliže nastane tato situace, nastupují právě ochranná a ústavní zařízení, aby se co nejvíce rodině přiblížily. Naštěstí se jim to v mnoha případech daří. Dovolím si říci, že právě v případě zabezpečení volného času dětí, mají dětské domovy větší příležitosti, než rodiny jejich klientů. Plus těchto zařízení vidím v tom, že se zde o děti starají pedagogičtí pracovníci a mají odbornou kvalifikaci pro výkon této role.

Bakalářská práce zhodnocuje úroveň fungování volnočasových aktivit ve vybraných dětských domovech. Výzkum odhaluje velmi přívětivé výsledky. Z nich vyplývá, že je většina dětí s volnočasovými aktivitami v domově spokojena. Účast na zájmových kroužcích a zájmových činnostech je vysoká.

S porovnání výsledků obou dětských domů jsou patrné dva hlavní rozdíly. První se týká způsobu zajištění volného času. Zájmové kroužky pro děti z DD Vrchlabí probíhají v Domě dětí a mládeže ve Vrchlabí. Oproti tomu DD Dolní Lánov zajišťuje tyto kroužky sám. Druhý největší rozdíl nacházím v zaměření volnočasových aktivit v těchto domovů. Zatímco v DD Dolní Lánov věnují více pozornosti sportovním aktivitám, volný čas v DD Vrchlabí se specializuje především na esteticko-výchovné činnosti.

Z hlediska všeobecné charakteristiky DD v Dolním Lánově, vztahů mezi vychovateli a dětmi a celkové atmosféry v něm je mi tento domov bližší. S přihlédnutím ke způsobu zabezpečení volného času se však přikláním DD ve Vrchlabí.

5 POUŽITÁ LITERATURA

1. HANUŠ, R.; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2.
2. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
3. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8.
4. PÁVKOVÁ, J; a kol., *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
5. PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Vyd. 2. Brno: Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
6. ŠVANCAR, Z; BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně-pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství 1988. 215 s.
7. TAXOVÁ, J. *Výchovné problémy dětských domovů*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 151 s.
8. VOCILKA, M. *Dětské domovy v České republice I.: Teoretická východiska*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1999. 55 s.
9. VOCILKA, M. *Dětské domovy v České republice*. Praha: AULA, 1999. 268 s. ISBN 80-902667-6-2.
10. ČR. Vyhláška ze dne 8. března 2006 Sb., o psychické způsobilosti pedagogický pracovníků. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, 25, s. 870-871. Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-60-2006-sb-o-postupu-pri-zjistovani-psychicke-zpusobilosti-pedagogickych-pracovniku>>.
11. ČR. Zákon ze dne 24. září 2004 č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně dalších zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, 190, s. 21. Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/13233>>.

12. ČR. Zákon ze dne 1. července 2002 č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2002, 48, s. 2978-2991. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf>>.

6 Přílohy

Příloha 1: Fotodokumentace z dětského domova ve Vrchlabí

Příloha 2: Fotodokumentace z dětského domova v Dolním Lánově

Příloha 1: Fotodokumentace z dětského domova ve Vrchlabí

Obrázek 1: Budova dětského domova Vrchlabí

Obrázek 2: Nejmilejší koncert Semily 2010, děvčata z DD Vrchlabí a jejich břišní tanec

Příloha 2: Fotodokumentace z dětského domova v Dolním Lánově

Obrázek 3: Soutěž dětských domovů CUP 2009

Obrázek 4: Taneční vystoupení skupiny Black and White z DD Dolní Lánov, Nejlepší koncert, Semily 2010